

РЪКОПИСИ ОТ ПОДКАРПАТСКА РУС В ПРАЖКАТА НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА*

Маргарита Младенова

Анотация: Стаття презентує частину рукописної, а саме частину збірки кириличних рукописів за описом відомого чеського славіста Йозефа Вашиці. Опис зроблено у першій половині 50-их років XX ст., хоча робота над ним розпочалася ще у 1953 році. Йозеф Вашица описав 21 рукопис, що є власністю збірки Національної та університетської бібліотеки в Празі та 26 рукописів Слов'янської бібліотеки та безперечним скарбом кириличного рукописного спадку слов'ян.

Ключові слова: рукописи, Національна та університетська бібліотека в Празі, Юрій Яворський, Подкарпатська Русь

Настоящият текст представя малка част от ръкописната сбирка на Националната и университетска библиотека в Прага, по-точно част от сбирката кирилски ръкописи по описа, съставен от видния чешки славист и кодиколог Йозеф Вашица. Описът е изработен през първата половина на 50-те години на XX в., като работата върху него започва през 1953 г. Тогава Й. Вашица е поканен от Кабинета за филологическа документация на Чехословашката академия на науките да представи становище относно 19 ръкописа, съхранявани в библиотеката, което е изискано като предварителна подготовка за съставянето на опис на ръкописите. Впоследствие, когато работата започва в пълен размер, той описва 21 ръкописа собственост на Националната и университетска библиотека в Прага и 26 ръкописа на Славянската библиотека. Поради неизяснени причини работата е прекъсната през 1954 г., а преждевременната смърт на автора става причина описът на ръкописите да остане незавършен до 1995 г. В началото на 90-те години на XX в. Зое Хауптова и Хелена Рудловчакова започват подготовката му за издаване, а Националната библиотека и Славянската библиотека в сътрудничество със Славянския институт в Прага го публикуват в поредицата издания на Славянската библиотека. По този начин те го правят достъпен за по-широк кръг изследователи, като с това отбелязват и 110-годишнината от рождението на Й. Вашица. Благодарение на този опис възникна и настоящата работа.

Сбирката от кирилски ръкописи в Националната и университетска библиотека в Прага се оформя през първата половина на XX в., но някои от позициите в нея

* Настоящата работа е осъществена с подкрепата на г-н Милен Врабевски, председател на фондация „Българска памет“.

са по-стари, т.е. станали са собственост на библиотеката през XVIII и XIX в. Голяма част от интересуващите ни ръкописи от Подкарпатска Рус/Закарпатска Рус/Закарпатска Украйна са набавени предимно през 30-те години на XX в., когато тази област е част от Първата чехословашка република (1918–1938 г.) и заслужено привлича вниманието на пражките слависти като един от най-слабо проучените ареали от нововъзникналата държава след I световна война. Карпаторуските ръкописи представят основния корпус от кирилската ръкописна сбирка на библиотеката – 17 от общо 21 ръкописа, съхранявани в ръкописния отдел на Националната и университетска библиотека в Прага, включени в опис на Й. Вашица. Повечето от тях са придобити от проф. Юрий А. Яворски през 1931–1934 г., когато той осъществява няколко експедиции в Подкарпатска Рус, Галиция и Буковина. В резултат на това успява да закупи за Националната библиотека в Прага повечето от представените тук ръкописи, най-често от наследниците на местни свещеници или книжовници. В изолирани случаи имаме работа с ръкописи, стигнали до сбирката на библиотеката по друг начин. Разбира се, не всички ръкописи са изработени еднакво старателно. Освен това, както се случва в историята на ръкописните книги, при повечето има изгубени страници или откъснати части от листове. Някои от ръкописите имат на началната страница бележки за придобиване или за собственик, а набавените от проф. Ю. А. Яворски са снабдени с бележка за мястото, от което произхождат и неговият подпис.

Административно деление на Първата чехословашка република – същинска Чехия (Čechy), Моравия (Morava), Силезия (Slezsko), Словакия (Slovensko), Подкарпатска Рус (Podkarpatská Rus) до 1938 г.

Откривателят на ръкописите от Подкарпатска Рус проф. Ю. А. Яворски ги изследва в два свои труда от 1931 и 1934 г., отпечатани от *Knihovna Sboru pro výzkum*

Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze. Съществуването на този научен екип към Славянския институт в Прага говори само по себе си за сериозния интерес към тази област, както и към Словакия, и за стремежа да се разкрие и запази тяхното културно-историческо наследство.

В настоящия текст искам да обърна внимание върху две страни от онова, за което може да се съди по запазените в библиотеката ръкописи.

1) На първо място ще се спра на съществуването на една категория хора, оставила ярка следа в ръкописите. Тези хора обикновено остават недооценени в историята на славянските страни, малко внимание се обръща на ролята им в културата на собствения регион. Може би най-сериозно внимание на тяхното съществуване обръщат чешките учени, които дори са изработили специален термин за назоваването им – наричат ги *pismáci*, т.е. хора, които пишат, владеят изкуството на писмото, което в по-ранните векове не е било всеобщо разпространено умение. В православната традиция те се наричат *грамотеи*, отново с оглед на овладяното от тях умение да пишат. Но те не само умеят да пишат. Тези хора имат и какво да кажат на своите съграждани и потомци. Те носят съзнанието за важността на случващите се пред очите им събития, често записват някакви случки, които схващат като важни от гледна точка на селището, в което живеят (напр. в ркп. със сигн. XVII A 50 и XVII E 56), или изказват становища по важни верски въпроси; срещат се записи за раждане, както в ркп. със сигн. XVII A 49. На приписките на такъв грамотей се натъкваме в един от най-старите славянски ръкописи, с които разполага Националната и университетска библиотека в Прага – преписът от Сборника на Дионисий Ареопagit със сигнатура XVII E 56, направен в началото на XVI в. Интересната съдба на този ръкопис всъщност може да се реконструира поне частично благодарение на направените в него приписки. На гърба на предната корица е отбелязано: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца има саморъчно направен надпис от проф. Ю. А. Яворски: *Сборникъ творений Дионисія Ареопagита. Сербская рукопись съ Афона начала XVI в. (190 листовъ). Приобр. въ июль 1931 г. въ с. Салдобошъ, Марамор. ж. в Закарп. Руси. Ю. Яворскій.*

Сборникът на Дионисий Ареопagit е един от малкото паметници, за които знаем не само кой е преводачът му (сръбският книжовник Исай), но и науката разполага с протографа на превода, който е издаден (Холц, Прохоров 2010–2014). Преписът, който се съхранява в Прага, е изработен от двама преписвачи, но в описа са посочени 3 ръце, защото намесата на въпросния грамотей (всъщност трети писач на ръкописа) е толкова осезаема, че той може да се разглежда като участник в окончателното оформяне на ръкописа. Писмото и правописните особености на преписа го локализируют към някой от атонските манастири като

място на първоначалното преписване от двамата първи преписвачи. Единият от тях вероятно е бил по-опитен, преписал е началото, а в останалата част на ръкописа е оставил маргинални бележки – преди всичко е разграничил темите и представените тълкувания на Дионисий.

Началото и краят на ръкописа са загубени. Липсващото начало е всъщност по-голямата част от първа глава *За небесната йерархия* от славянския превод на съчинението на Дионисий Ареопагит. Третата ръка, която е намесена в оформлението на ръкописа, се е включила, след като той е бил отнесен в Подкарпатска Украйна, където са направени надписите в горните полета на страниците (по съдържание нещо като заглавия или препратки към съдържанието на текста на съответната страница), редица маргинални добавки и текуща кирилска пагинация, т.е. това е по-късен ползвател на ръкописа, вероятно от XVIII в., който освен другото е номерирал допълнително страниците. Тази номерация включва само страниците, които са изписани с основния текст на Дионисий Ареопагит, но е включвала и липсващите сега начални страници, т.е. направена е, преди да бъде отделена началната част от 154 страници.

Ето една от интересните приписки, принадлежащи на украинския грамотей, който ясно е осъзнавал някои от езиковите различия между езика на първоначалния преводач Исай и актуалния за неговото време източнославянски език:

л. 21а ^ѿВсѣ словѣ еже глѣ много крѣ [^ѿпрѣчествѣѣ или чѣстѣ] тоє слово неразумно ^ѿѣ нѣ, сѣрѣзскоѣ во мовы ^ѿѣ сѣ рѣскопѣсѣ во Афонскоѣ горѣ писана ^ѿѣ: Ты же глѣ нѣшнѣ ѣзѣкъ славѣскыѣ оное сло
Прѣчѣствѣѣ, или непрѣчѣстнѣ, или чѣстѣ и ина многаа сѣтѣ.

Тук названието на ‘част, дял’ (< стб. *часть*) и неговите производни в изт.-сл. са с рефлекс на малката носовка **-а-** след африкатата **ч-**, докато в ю.-сл. носят собствения рефлекс **-е-** и нашият неизвестен грамотей е сметнал за необходимо да поясни за четящите, че думата *чѣстѣ* и нейните производни, които са „неразумни“ за неговите сънародници-носители на източнославянска норма, трябва да се чете като *часть*.

На л. 61б в горното и долното поле третата ръка е оставила приписка срещу поверието, че тютюневите листа могат да служат за лекарство:

л. 61б ^ѿАко ѿ звѣрѣѣ ꙗко гадѣ, ꙗко вылий, вываѣ лѣкарѣство ꙗко ѿ трѣвѣ ѣ нѣ болшаѣ ѿ трѣвѣ ѿ вылий
Табачнаго. Не тѣлѣ, Но дѣши : ꙗко прѣлюбодѣйца оная ѿ вылий табача, не ѿставляѣ ю

любодеѣи еѣ, во дѣнї і во поціи во надѣрѣ своей ѡпазѣсѣ носїтѣ ю Слостолювецѣ
 Скверностажѣтелѣ, і скверніса нею, і любви· дѣйствуетѣ снєю, і инымѣ подѣтлѣ Сквернітїса

Както се вижда, тютюнопушенето е обявено за скверност преди всичко за душата, у която според нашия грамотей предизвиква скверни любодейни мисли, а тялото изобщо не го интересува, за разлика от представителите на съвременната медицина. Тези важни свои мисли той държи да сподели с евентуалните читатели на ръкописа.

Подобна приписка е посветена и на безквасния хляб, който вече е проблем от чисто обреден характер, но и по него този читател и писач има свое категорично становище, което държи да сподели (л. 189а и л. 190а в долните полета):

Алѣѣдѣръ папа рїскы положиѣ во ѡлтари во римѣ ѡпрѣснокъ мерзѣ запѣствїиѣ на мѣстѣ стѣ, а
 хлѣбѣз живыѣ кыслыѣ выверглѣ... Сего радї ѡпрѣснокъ бѣ квасъ безъ соли не можетѣ бытїи
 ѡфѣрою правдиною...

Не е случаен специалният интерес на Ю. А. Яворски именно към приписките на ръкописа, чийто основен текст той дори не описва подробно, увлечен от изразената самостоятелност и заявена компетентност по редица въпроси от третия писар на този ръкопис, който е всъщност негов читател, с около два века по-млад от първоначалните му преписвачи. Сред представените тук ръкописи той не е единствен и не представя изключение, но е добре изразен като носител не само на индивидуалното си мнение, а на популярни мнения, които най-вероятно са били обсъждани от неговите съвременници.

На един друг книжовник от Подкарпатска Украйна, на чиито сборници с песни попада при експедициите си, Ю. А. Яворски посвещава самостоятелна студия в своите *Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси*. (Яворски 1934), която е озаглавил *Карпаторусский художник-писец Иоанн Югасевич и его графически-художественные произведения*.

2) Вторият въпрос, на който бих искала да се спра, е преходната писмена практика, отразена в част от ръкописите, произхождащи от Закарпатска Украйна. При нея се наблюдава интересно съжителство на кирилица и латиница, в което най-вероятно се коренят и някои от особеностите на кирилския правопис не само в Украйна, но и в Сърбия и Босна и Херцеговина. На такъв смесен правопис се натъкваме напр. в ръкописа със сигнатура XVII L 20. Става дума за 10 листа – фрагмент от песенник, хартиен ръкопис от XVIII век, писан от

една ръка с кирилски курсив, украинска редакция. На л. 4 е отбелязана дата 1768. В своя опис Й. Вашица е отбелязал правописната особеност [м] = m, [н] = n.

Още повече латински букви наблюдаваме в ркп. XVII L 18, датиран към XVIII–XIX в. Той се състои от 80 л. (10,5 x 16,5 см), писан с кирилски курсив от девет различни ръце, без текстовете, писани изцяло на латиница, редакцията е южноруска. Ю. А. Яворски го определя като Прешовски песенник въз основа на приписките от 1808–1838 г. на първоначалния форзац Церкве Вѣкарїѧ ѣ Прѣшовскои року 1808; 1834 dekbe (!), има и приписки на унгарски език (На л. 6б Andreas Soltész; на л. 42 Anno 1759; л. 52б Munkáts; л. 76 ...dicta 1805.). На различни места от кирилската част на ръкописа се наблюдава често заместване на кирилски букви с латински: [б, м, н, в] = b, m, n, v.

Особено интересни с оглед на правописа са обединените под сигн. XVII E 57 хартиени фрагменти, съдържащи отделни проповеди от XIX в. (1833–1849) в 10 тетради с различен формат (от 17,5 x 22 до 20,5 x 26,8 см), общо 37 л. (4+4+2+2+4+3+6+4+4+4), писани с руски курсив от 9 различни ръце. Ето откъс от деветия фрагмент съгласно описа на Й. Вашица:

9. *Анонимна проповед за Рождество Христово* (4 л., като л. 4 е неизписан); (б = b, м = m, в = v). Слово на рождество Гда нашего Иса Хр҃та. *Мото*: И ѿверше сокровища своѧ Прїнесоша емѧ дары, злато, и лїванѣ и Спїрну. У Мѣ гл: 2 с. 11 (Мат 2,11). *Нач.* Восїѧеть онѣй радоснѣй день вонетже на избавленіе рода чловѣкаго ѿвѣщанѣй месїѧ ѧвїтсѧ прїшолѣ ѿнѣй то часѣ веселѣй... *проповедта има три части и Заключение* (...казалѣ етѣ вѧтѣ вократѣ...)

В описа на Й. Вашица са специално отбелязани изписванията на [б, м, в] с латинските букви **b**, **m**, **v**, тъй като това е относително по-рядко срещано явление. Не се отбелязва специално присъствието на буква **i**, която е характерна за повечето ръкописи от областта. Освен това посочените по-горе букви се съчетават в един и същи текст с характерни кирилски букви и лигатури като Ѣ, ѧ, ѿ, както и с редица надписани букви под титла и надредни знаци – не само познатите от гръцките и старобългарските паметници придихания и ударения, но и отделни надписани единични и удвоени точки не само над **i**, но и над **ы**, **ѡ** и др.

От състоянието, което наблюдаваме в ръкописите на пражката Национална и университетска библиотека и което не може да бъде обхванато изцяло в настоящото кратко изложение, изпъкват особености на една регионална книжовна норма с много широка вариативност, все по-засилваща се от XVI към XVII, XVIII и XIX в. и представляща взаимодействие на православната традиция с католическата и униатската и в частност на кирилската правописна норма в неин украински вариант с нормата на околните славянски и неславянски книжовни норми, пишещи на латиница (ярък представител на този тип съжителство на латинската и кирилската писмена система е напр. Прешовският сборник). Сложната историческа съдба на цялата област като цяло намира отражение и в писмената практика, както и в състава на песните, включени в песенниците. А сравнението им с писмената практика и състава на песните от останалата част на Украйна все още остава въпрос на бъдещи изследвания.

Литература

Вашица 1995: Vašica, Josef. *Z církevněslovanských rukopisů Národní knihovny v Praze a Slovanské knihovny. Soupis a popis*. K vydání připravila Zoe Hauptová a Helena Rudlovčáková. Vydala Národní knihovna v Praze – Slovanská knihovna ve spolupráci se Slovanským ústavem. Praha, 1995. Edice Slovanské knihovny.

Возняк 1913, 1914, 1925: Возняк, М. *Матеріали до історії української пісні і вірші I–III*. Львів, 1913, 1914, 1925.

Гнатюк 1902: Гнатюк, В. *Угворуські духовні вірші*. Записки наукового Товариства им. Шевченка. Т. 46–49. Львів, 1902; препеч.: Нови Сад, 1985.

Тихи 1931: Tichý, Fr. *Československé písně v moskevském zpěvníku*. Praha-Bratislava, 1931. Práce Učené společnosti Šafaříkovy v Bratislavě sv. 6.

Тихи 1938: Tichý, Fr. *Vývoj současného spisovného hazyka na Podkarpatské Rusi*. Praha, 1938. Knihovna Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze.

Холц, Прохоров 2010–2014: *Das Corpus des Dionysos Areiopagites in der Slavischen Übersetzung von Starec Isaija (14. Jahrhundert)*. Band 1. Faksimile der Handschrift Nr. 46 aus der Sammlung A. F. Hilferding der Russischen Nationalbibliothek. T. 1.–6. Herausgegeben unter die Beziehungsweise von Hermann Holtz und Gelian M. Prokhorov. Freiburg, 2010–2014.

Яворски 1931: Яворский, Ю. А. *Из карпаторусской книжной старины. Отчет об археограф. поездке в Подкарпатскую Русь летом 1931 г.* – В: *Carpatica II, řada A (duchovědná)*, Praha, 1936, s. 373–399.

Яворски 1931a: Яворский, Ю. А. *Новые рукописные находки в области старинной карпаторусской письменности XVI – XVIII веков*. Praha, 1931. Knihovna Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze.

Яворски 1934: Яворский, Ю. А. *Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси. С приложением экскурсии: Карпаторусский художник-писец Иоанн Югасевич и его графически-художественные произведения и 22 снимков с его рукописей*. Прага, 1934; С

паралелно заглавие на чешки („Prameny k dějinám staré písňové literatury v Podkarpatské Rusi“) и на френски език („Matériaux pour l'histoire de l'ancienne littérature en vers en Russie subcarpathique“). Knihovna Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze.

ПРИЛОЖЕНИЕ

Опис на ръкописите от Подкарпатска Рус, представени в общия „Опис на ръкописите на Националната и университетска библиотека в Прага и на Славянската библиотека в Прага“

(превод от чешки език с допълнителни бележки)

Ръкописите, които представяме в настоящото приложение, следват опис на Й. Вашица, като са озаглавени с актуалната си сигнатура, а в скоби е посочена евентуална налична по-стара сигнатура. Описанието на всеки от ръкописите започва с кодикологична и палеографска информация, следвана от заглавие – съдържание на ръкописа, приписките и маргиналните бележки. Следва цитатно представяне на коментарите на Й. Вашица, предадени с курсив, както и в изданието на опис от 1995 г. Отделни допълнения към коментара, направени за сегашното приложение, са поставени в къдрави скоби {} и с прав шрифт, за да не се смесват с оригинала, представен в първото издание, и да не се изкриви представата за съдържанието на първоначалния опис. Всеки от ръкописите е представен с поредния си номер от опис на Й. Вашица. Използваните съкращения на препратките също следват списъка на съкращенията на Й. Вашица.

СПИСЪК НА СЪКРАЩЕНИЯТА

- Востоков, Описание: А. Востоков. Описание русских и словѣнскихъ рукописей Румянцевскаго музеума. 1842.
- Георгиевский, Рукописи: Г.П. Георгиевский. Рукописи Т.Ф. Большакова, хранящиеся в ... Румянцевском музее. Петроград, 1915.
- Грисбах: J.J. Griesbach. Novum testamentum Graece. Halle, 1796.
- Энциклопедический словарь: И.Е. Андреевский. Энциклопедический словарь (Изд. Ф.А. Брокгаус – И.А. Ефрон). С.-Петербург, 1890–1907.
- Мерк НЗ: A. Merk. Novum Testamentum graece et latine. Roma, 1957.
- Миросл. (ев.): N. Radić i Gordana Jovanović. Mirosavljevo evanđelije. Beograd, 1986.
- Остром.: А. Востоков. Остромирово евангелие 1059–57 года. Санкт-Петербург, 1845.
- Патрология грека: J.P. Migne. Patrologiae cursus completes. Series graeca. Parisiis 1857–1866.
- Сав. кн.: В. Щепкин. Саввина книга. Грац, 1957 (репринт).
- Хануш: I. J. Hanuš. Dodatky a doplňky k Jungmannově Historii literatury české I–II. Praha 1869–1871.
- Юнгман: J. Jungmann. Historie literatury české aneb soustavný přehled spisů českých s krátkou historií národu, osvícení a jazyka. Praha, 1826.

Сигнатура XVII E 56

Началото на XVI в., хартиен ръкопис, 190 л. (20,2 x 26,7 см), някои от листовите са с откъснати краища, от л. 92 липсва дясната половина. Писмото е кирилски полуустав, сръбска редакция, [ръкописът явно е преписван в Атон], съвременна подвързия. Писан от три ръце. {Първите две са на същинските преписвачи на основния текст}: 1 ръка – л. 1–26а, 2 ръка – л. 26б–190б. Освен това първата ръка е правила маргиналните бележки във втората част. Червенослов на заставките и инициалите. 3 ръка – надписите в горните полета на страниците, маргинални добавки и текуща кирилска пагинация {т.е. става дума за по-късен ползвател на ръкописа, вероятно от XVIII в., който е номерирал страниците допълнително}.

СБОРНИК ПРОИЗВЕДЕНИЯ НА ДИОНИСИЙ АРЕОПАГИТ

Запазеният ръкопис е част от по-голям сборник, на който липсват началото и краят. {Липсващото е по-голямата част от глава първа – За небесната йерархия от славянския превод на съчинението на Дионисий Ареопагит (срв. изданието на протографа на превода, направен от Исая Серски (Холц, Прохоров 2010). От стигналата до нас част от текста към този раздел спадат само л. 1а до л. 5а. В средата на л. 5а започва втората част на съчинението – ѿ съѣдинѣнѣомъ ѿ раздѣленѣнѣомъ бгословїи (срв. стр. 190 от цитираното издание).} *Страниците са били означени както с кустодии при сгъването, така и с кирилски букви, запазени само частично: на л. 5а има пагинация рнд, = 154, което означава, че липсват 153 страници в началото¹⁰ (л. 13б не е бил изписан и съответно тази страница не е включена в кирилската номерация, на нея има само по-късни упражнения по писане, така че л. 14а е рѡа {14б – съответно рѡв} и номерацията продължава до рпѣ = л. 21а. На л. 21б е оставена празна страница, която също не е включена в кирилската номерация (изписана е по-късно с курсивни приписки), л. 29а = рчѡ (199); между л. 34 и л. 35 липсва 1 лист (стр. сѡ, сѡі), между л. 56 и л. 57 липсва 1 лист (стр. спз – спі), между л. 57 и л. 58 липсва 1*

¹⁰ Но като се вземе предвид, че в запазената част много неизписани страници не са включени в кирилската пагинация, това е броят само на изписаните страници.

лист (стр. $\overline{\text{сѧа}} - \overline{\text{сѧв}}$), между л. 72 и л. 73 липсват 2 листа (стр. $\overline{\text{счг}} - \overline{\text{счс}}$), между л. 101 и л. 102 липсва 1 лист (стр. $\overline{\text{тнѣ}} - \overline{\text{тнс}}$), между л. 116 и л. 117 липсва 1 лист (стр. $\overline{\text{тпз}} - \overline{\text{тпи}}$), между л. 124 и л. 125 липсва 1 лист (стр. $\overline{\text{вг}} - \overline{\text{вд}}$), между л. 141 и л. 142 липсва 1 лист (стр. $\overline{\text{вма}} - \overline{\text{вмв}}$); между л. 152 и л. 153 липсва 1 лист ($\overline{\text{вѧе}} - \overline{\text{вѧс}}$), между л. 171 и л. 172 липсват 14 листа (стр. $\overline{\text{фг}} - \overline{\text{фин}}$). На гърба на предната корица: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца надпис от проф. Ю. А. Яворски: Сборникъ творений Діонисія Ареопагита. Сербская рукопись съ Афона начала XVI в. (190 листовъ). Приобр. въ июль 1931 г. въ с. Салдобошъ, Марамор. ж. в Закарп. Руси. Ю. Яворскій. По страниците има бележки: $\overline{\text{лѣ}}$ (= лежащее = $\theta\acute{\epsilon}\mu\alpha$ или $\theta\acute{\epsilon}\sigma\iota\varsigma$), $\overline{\text{тлъ}}$ (= толкованіе). В долното поле с кирилски букви са отбелязвани номерата на тетрадите – първата на л. 76 – $\overline{\text{дг}}$ (= 11 x 8 = 88 л., 176 стр.; стр. 176 в горния край има кирилска пагинация $\overline{\text{рн}} = 159$). Тетради $\overline{\text{вг}}$, $\overline{\text{гг}}$ са запазени в цялост, от $\overline{\text{дг}}$ има само 5 листа, но кирилската пагинация в горния край е последователна, т.е. когато е правена пагинацията, в тетрада $\overline{\text{дг}}$ вече са липсвали 3 листа. Тетрада $\overline{\text{ег}}$ има 7 листа, а $\overline{\text{зг}}$ е с пълен брой листове (8), $\overline{\text{зг}}$ също е пълна; $\overline{\text{нг}}$ има само 6 листа; $\overline{\text{фг}}$ е пълна. Тази кирилска номерация (т.е. пагинация в десния горен ъгъл) е правена от същата ръка, която е оставила в горното поле на листовите надписите, представящи краткото съдържание на текстовете, както и многобройни маргинални бележки. Тетради $\overline{\text{к}}$ и $\overline{\text{ка}}$ имат общо 14 листа (липсват 2 – последният от $\overline{\text{к}}$ и първият от $\overline{\text{ка}}$). $\overline{\text{кв}}$ и $\overline{\text{кг}}$ имат пълен брой – по 8 л., в $\overline{\text{кд}}$ липсва 1 лист, $\overline{\text{ке}}$ е с пълен брой листове. В $\overline{\text{кс}}$ липсва 1 лист; в $\overline{\text{кз}}$ също липсва 1 лист. $\overline{\text{ки}}$ и $\overline{\text{ко}}$ са с пълен брой листове, в $\overline{\text{л}}$ липсва 1 лист; в $\overline{\text{ла}}$ липсва един лист; $\overline{\text{лв}}$ и $\overline{\text{лг}}$ са с пълен брой листове, а в $\overline{\text{лд}}$ липсват [6] листа, запазени са само два листа. Тетрада $\overline{\text{ле}}$ е с пълен брой листове, $\overline{\text{лс}}$ е неправилна (след $\overline{\text{ле}}$ има 10 листа {без номерация на тетради}); на последната страница писмото е силно

изтрито, главно в долната половина, тъй като преди подвързването е била последна за ръкописа и нещо като корица, както и първата страница.

Срв.: А. Х. Востоков. Описание русских и словѣнскихъ рукописей Румянцевскаго музеума. Спб.

1842, XCIII и XCIV, сб. 161–165.

J.P. Migne. Patrologia graeca. t. III, IV.

{Холц, Прохоров 2010–2014.}

На л. 21а в долния край третата ръка, която е правила пагинацията и надписите в горните полета на листовете, както и множество други добавки и сходи към текста, с източнославянски особености на фонетиката и правописа, {е отбелязала следното наблюдение върху особеностите на текста}:

Восѣ словѣ еже глѣ много кра [прѣчествѣ или честѣ] тоє слово неразѣмно
(=неразбираема) ѿ нѣ, сѣрѣзскоѿ во мовѣ ѿ сѣ рѣкопѣсѣ во Афонскоѿ горѣ писана ѿ:
Ты же глѣ нѣши ѿзѣко славѣскы ѿное слѣ Прѣчествѣ, или непрѣчастнѣ, или частѣ и ѿна
многаа сѣтѣ.

На л. 61б в горното и долното поле третата ръка е оставила приписка срещу поверието, че тютюневите листа могат да служат за лекарство:

Иѣко ѿ звѣрѣ ѿ гадо, ѿ былѣи, бѣваѣ лѣкарство ѿ ѿтровѣ ѿ нѣ болшаѣ ѿтровѣ ѿ
былѣа Табачнаго. Не тѣлѣ, Но дѣши :· прѣлюбоудѣица ѿнѣа ѿ былѣи табакѣ, не
ѿставляѣ ю любодѣи еѣ, во дѣни ѿ во ноциѣ во надѣрѣ своей ѿпазѣсѣ носѣтѣ ю
Сластолюбѣцѣ Скверностажаѣтелѣ, ѿ скверниѣа нею, и любви· дѣйствѣтѣ сѣно, и
инымѣ подѣлѣ Скверниѣтѣа (следват цитати от Апокалипсис 22 и Мт. 13).

От същата 3 ръка има и интересна приписка за безквасния хляб ѿпрѣснокъ, чието използване като евхаристия категорично се отхвърля като недопустимо за литургична жертва (л. 189а и л. 190а в долните полета):

Алѣѣа дерѣ папа рѣскы положиѣ во ѿлтари во римѣ ѿпрѣснокъ мерѣѣ запѣствѣниѣ на
мѣстѣ сѣѣ, а хлѣбѣ живѣи кыслѣи вывергѣлѣ... Сѣго радѣи ѿпрѣснокъ бѣ квасѣ без
соли не можѣтѣ быти ѿфѣрою правѣивою...

Срв. Ю.А. Яворский. Из Карпаторусской книжной страны. Отчет об археографической поездке в Подкарпатскую Русь летом 1931 года. – In: *Carpatica, Slov. ustav v Praze 1936*, 20–24. Яворски не дава описание на целия ръкопис, а обръща внимание главно на приписките и бележките на неизвестния подкарпаторуски читател-грамотей от XVIII в. и цитира редица места. (О книжном учении на л. 28б, О табачном былии на л. 61б–62а. Объ опръснокахъ 182а–183б, 189а–190а и др.).

1а–5а част от гл. 1.

1а Ръкописът започва с думите: нѣкоѣ^ѡ, аще не прѣстанѣтъ нѣчто тѣмъ^ѡ дѣиствѣ^ѡ, въ чювствѣ^ѡ ѡ мьсли: – ѡиетѣне въсѣхъ соудѣ^ѡ наричеть, ѣже къ нѣдѣ^ѡмоу всѣхъ съсоудити бжтво. нѣ гла^ѡти ꙗко не тѣло. нѣ имѣство, не сила ѡ прочаа вса

5а .:~ х Тѣмофѣе^ѡ виже (!) пишеть ѡ аплѣ. ꙗко непобѣ^ѡть непрѣмлющѣхъ. слова истинѣ гла^ѡти ѡ таковыѣ .:~

5а Червенослов, начало на 2 глава:

Гла^ѡ. вѣ ѡ съединенѣ^ѡмъ. ѡ раздѣленѣ^ѡмъ бгсловѣ^ѡ. и что бжтвно съединенѣ^ѡ и раздѣленѣ^ѡ.~ – Начало на втора глава: De divinis nominibus Περί ἡνωμένης καὶ διακεκριμένης θεολογίας καὶ τίς ἡ θεία ἔνωσις καὶ διάκρισις. *Patrologia graeca* III, с 635 и сл.

5а–14б II глава: Бгначелничзкоѣ всебѣ^ѡтѣне, ѣже что любо^ѡ ꙗко. сѣмо блгость ѡлоучающѣ^ѡ и ѡзѣвляющѣ^ѡ, ѡ словесѣ^ѡ въспѣваѣ^ѡтсе . ѡ что бо ѡно наоучити ꙗко ѡ сценѣаго бгсловѣа^ѡ еѣа^ѡ рѣ бгначелно саомоу оучимоу рѣци... х нѣ ѡ тогова едѣнѣчства ѣже въ ѡнѣхъ мнжство зрѣт се:~

14б–27а III глава : гла^ѡ г^ѡ что ꙗже млтве сѣла и ѡ блженѣ^ѡ ѡрофен... {с червенослов} х ꙗко въ гла^ѡмѣ^ѡ ꙗко ѡрофѣѣва скѣзю^ѡтъ:~

27а–74а IV глава : гла^ѡ дѣ^ѡ ѡ блгѣомѣствѣ^ѡ. ѡ дѣбромѣ^ѡ. ѡ рѣчѣтелѣствѣ^ѡ. ѡ ѡстоу^ѡплѣнѣ^ѡ. ѡ

рѣвенїи· и ꙗко злѡ нїже соудѣ ·нїже ѿ свѣдаго· ниже въ свѣиїхъ: {с червенослов} х
 знаменаї же, ꙗко двѣдѣте и три събраїїа имать главызна сїа·
 скáзàюща ꙗко нѣ свѣе злѡ:~

746–926 *V глава:* гла̑ е̑ о свѣ́емъ · въ немже и ѿ приказнѣ:~ {с червенослов} х ...

лѣта глѣють се:~ (половина́та лист е откъснат);

93a–96b *VI глава:* глави́зна с̑ · ѿ живо... {с червенослов} (кра́ят е откъснат) х нѣ

ѿ всѣ́хъ нача́ла и ви́ны;

96b–106b *VII глава:* гла́ва з̑ · ѡ прѣ́мудрѡсти · ѡ смѣ̑ · ѡ сло́вѣ · ѡ истинѣ̑ · ѡ вѣ́рѣ :~ {с

червенослов} х нѣ и невѣ́нїемъ скончава́юще̑ всѣ́гда · разꙋмї́' же живѣе · и

хр̑тїа́не свѣ́теле̑ствоу́емыи:~

106b–116b *VIII глава:* гла̑ · и̑ · ѡ си́лѣ̑ · ѡ пра́вѣ̑ · ѡ сп̑се́нїи · ѡ и́збáвленїи · съ нем̑ же и ѡ

непра́внѣствѣ̑: {с червенослов} х зна́менаїже ꙗко ꙗ̑ и ꙗ̑ не́стѣно̑ нера́внѣствѣ̑:~

116b–125a *IX глава:* гла̑ · ѿ̑ · ѡ ве́ликѡ̑ · ѡ ма́лѡ̑ · ѡ то́же̑ · ѡ и́нѡмъ · ѡ по́бѣ́нмъ · ѡ

непо́бѣ́нмъ; ѿ сто́аїи̑ · ѡ двї́женїи̑ · ѡ ра́внѣ́ствѣ̑: {с червенослов} х рек'ше

ѡвѣ́млетъ̑ истѣ́ице̑ реци:~

125a–129b *X глава:* гла̑ · і̑ · ѡ всѣ́дрьжі́телѣ̑ · ѡ ветхѡ́' днѣ̑ми · въ нем̑ же · и ѡ вѣ́щѣ̑ · и

лѣ́тѣ̑: {с червенослов} х нѣ по вѣ́дѡмы̑ тѣ́мъ о́бразѣ̑хъ̑ р̑е̑, Сын̑ р̑ѣчь̑ ·

ѡвѣ̑ вѣ́роу́емыхъ:~

129b–139a *XI глава:* гла̑ · аї̑ · ѡ сѣ́мїренїи̑ · и что́ хѡ́щетъ̑ е́моу̑ са́мовы́тїе̑ · что́ са́можи́вѡтъ̑ ·

что́ са́мосїла̑ · и ꙗ́же сї́це̑ ꙗ́лемѣ̑а:~ {с червенослов} х ничто́же ѿ свѣ́иїхъ̑

при́честоу́ютъ̑ · па́че̑ въ̑ свѣ́иїхъ̑ бѣ̑ по̑ сво́емъ̑ не́ствѣ̑:~

139a–141a *XII глава: глѧ · вѣ · ѿ стѣмь стхъ · ѿ црїи црєи · ѿ гѡспѡдѣ гпѡдѣ · ѿ бсѣ бѡгѡвъ: {с червенослов} х ѡліко вѡ разлїчна причѣствоуѡцаа. Тѡлика и дарѡванїа. мнѡвїнаа ѡблѡаю се:~*

141б–148a *XIII глава: глѧ · гї · ѿ свѣрѣшенїѡмъ єдїнѡмъ (!) {с червенослов} х и ѡбразнааго бѡслѡвїа · прочтї трѣтїю главу , въ еже ѡ таїнств'внѡмъ бѡслѡвїи словѣ:~ {На втората половина от 148a съдържание, озаглавено с червенослов: Сѣ главиѡмъ ѡблѡають, еже ѿ црковничѣскѡмъ сщєнноначєлїи слѡва:}*

148б *заглавие с везано писмо {с червенослов}:*

Дїѡнїсїа дреѡпагїта, єпкпѧ

ѧфїн'скаѧго · кѣ тїмѡфѣс · єпкпѣ ·

ѡ црковничѣскѡмъ сщєнноначєлїи,

кѣ сщєнникуѡ тїмѡфѣс, дїѡнїсїе сщєнникъ.

Това е началото на произведението De divinis nominibus Тѡ сѡмпрєсѡутєрѡ Тѡмѡфѣѡ Дїѡнїсїѡс ѡ прєсѡутєрѡс (Migne, Patrologia graeca III, 585 и сл.).

л. 21б *приписка за покупката на книгата през 1773 г.: {с курсив в долния край на страницата} Азъ Геѡргїй Ілляшковичъ парѡ Країниковскїй, ѡбыватель Сокрыницкїй купи сїю книгѣ сѡга Дїѡнїсїа. Году 1773 Іануарїа сїѣ дня. и платїхъ за ню три золѡтѣ. Кромѣ иншѡго келчигѣ што емѣ давалѣ. и кѣпихъ ю ѡтѣ Пєтра Тєребєлскѡго, которѣ несѡбѡѡо никѡмѣ ѡ мене ѡкѣпїти.*

Многѡброїните приписки от XVIII в. са писани на руски¹¹ црковнославянски език.

¹¹ {В изданието на Й. Вашица терминът *црковнославянски език* се използва в духа на чешката научна традиция за означаване на всички паметници, писани на Кирило-Методиевия език. Затова вариантът с руски елементи се означава специално като *руски црковнославянски*, за разлика от българската научна традиция, където терминът *црковнославянски език* означава само този тип русифициран вариант на Кирило-Методиевия език.}

Сигнатура XVII L 12

XII–XIII в., фрагмент от пергаментен ръкопис – два листа, орязани в горната част; страниците са изписани с кирилски унциал; първият лист е с размери 12 x 15 см, а вторият 9 x 15 см, и двата в долната си част имат изтрети пасажии в текста, и на други места нечетливи; литургичните препратки са с червенослов; сръбска редакция, 1 ръка.

ФРАГМЕНТ ОТ АПРАКОС ЕВАНГЕЛИЕ

Ръкопис от получените от Ю. А. Яворски. На подвързията автограф на Яворски: Пергаментен отрывокъ XIII–XIV в. (Приобрѣт. въ февраль 1930 г. въ м. Тягевъ, въ Закарпатской Руси.) Ю. Яворский. В долния край има печат: Обществена и университетска библиотека в Прага. Последователно проведена сръбска редакция на евангелския текст, която говори най-вероятно за XVIII в., но кирилското писмо носи някои старинни черти (буквите са квадратни, широки, леко наклонени надясно). Откъсът е част не от четвроевангелие, а от апракос евангелие от по-късен тип, отколкото Савината книга или Остромировото евангелие. Определени особености го отличават от главния представител на сръбската редакция, Мирославовото евангелие {разночетенията с което са дадени като бележки под линия}. Доколкото текстът може да се прочете, съдържа откъс от: л. 1а Мат. 24, 7–13, л. 1б Мат. 24, 19–25, л. 2а Мат. 24, 30–35, л. 2б, Мат. 22, 29–34.

Мат. 24, 7–13

- 1а 1
- 2 пагъби и тръси по м
- 3 чело болѣзни · т
- 4 на скръбъ и вби[ють]
- 5 и ненавѣими всѣми езики и
- 6 мене моего радн : прѣ виже [до]
- 7 конца : спсень вѣдетъ : тѣа съвл[а]

8 ꙗзает[ь]се мнози : ѿ дрѹгъ дрѹга п

9 дасть : и възненавить дрѹгъ др[ѹга]

10 и мно[зи]и лъжипрѣци встанѹтъ [и]

11 многи прѣвѣстѣтъ ꙗз мно

12 е безаконнѣ изсекнѣтъ [люби м]

13 ноги[хъ] и прѣтр

Сав. кн., стр. 74–75; по текста на Сав. след стих 9 трябва да следва: имене моего ради в рѣкописа следва стих 13: Сав. прѣтрыпѣвы же до конца спѣтъ сѧ; след него ст. 10: и тогда съблазнатъ сѧ мнози · и дрѹгъ дрѹга · прѣдастъ. Мерк. НЗ (1942) отбелязва вариант на стих 9: ο δε υπομεινας εις τελος ουτος σωθησεται С413V Остром. ев. л. 816–82а събота 15 по Н.В. В Остром. също след ст. 9 следва ст. 13, който е последен в тази перикопа.

Мат. 24, 20–25 (Миросл., 1016)

- 16 1 дни не въздѣтъ бѣств¹²
- 2 ваше въ зимѣ или¹³ въ сѣботѣ : въздѣ
- 3 тѣ бо тогѧ скръвь великѣ¹⁴ ꙗкъ же нѣ¹⁵ би
- 4 ла отъ начела доселѣ¹⁵ : аще се небиш
- 5 прѣкрати днѣе ти : не би спла:
- 6 ака пль : ꙗз избранни¹⁶ же прѣк

¹² Мир. бѣство

¹³ Мир. ли

¹⁴ Мир. печаль велика;

¹⁵ Мир. твари сѧ · тоже до ннѣ · ни иматъ бзѣти и аще

¹⁶ Мир. нь избранныхъ ради

7 [р]атеть се д̄нѣ ти : то̄га аще ко вамъ ре

8 ть : се з̄ѣ или онѣдѣ х̄ѣ ·: не имите вѣ

9 [р]и : встанѣть во лжи х̄рѣсти : и лжи

10 пррци : и дадеъ знамениѣ вели

11 [ка] и чсдеса : ꙗко пррѣльсти мно́гие :

12 аще есть вѣдомо¹⁷ : изъбрание : се

13 рѣхъ вамъ :

2а *Мат. 24, 30–35*

1 з̄реть с̄на чловѣчѣс

2 а облацѣхъ небеснихъ...

3 двою великою : и послет...

4 съ гласомъ велиемъ¹⁸ : трѣ...

5 конца небесъ до конь...

6 моковници навчите

7 га вѣѣ ею вѣдеъ мла¹⁹ и л...

8 деъ прозѣло : вѣсте ꙗ

9 жертва : такоже²⁰ ега з̄р...

10 вѣдите ꙗко близъ есть

11 аминь²¹ глѣ вамъ ꙗко на

¹⁷ Мир. би · мощно

¹⁸ Мир. великомъ

¹⁹ Мир. ꙗ мала дѣла

²⁰ Мир. добавено и вы

12 родъ си : донѣдѣже вса си

13 зѣмла мнѣмѣтъ : а

14 лѣ мнѣмѣтъ

15 ци : и чте дост

16 доше : тѣ : смечѣти

л. 26 *Mat. 22, 29–34*

1

2

3

4 цѣте се невѣдѣше къи

5 жие²² · въ вскрѣшение з

6 тѣ се ни посагають : нѣ тѣ

7 бжи сѣтъ на небѣхъ :

8 мрътвихъ нѣ печали²³ (sic)

9 бгомъ глѣцимъ · а

10 аврамовъ²⁴ · и бѣ исаковъ

11 овѣ : нѣ бѣ мрътвихъ нѣ ж

12 лишавѣше народи дивн

13 ни его : фарисей же си

14

²¹ Тези стихове липсват в Мир.

²² Мир. книгъ ни силы бжие

²³ Мир. нѣте ли чли

²⁴ Мир. аврамъ

15

16

17 иѡи ·· њѣ · еі · м · гл

18 тѣа гла њсѣ ꙗченикомѣ

19 ши ꙗсѣ · и · м · та сие

20

Миросл. ев. 98б: в ѡрѣ · и · не ѡъ ма · ѡ · к · ѡ ·

Сигнатура XVII L 13

1811 г., хартиен ръкопис, 122 л. (20 x 16 см), писан с угледен полуустав и с курсивни елементи, заставките, заглавията и началните букви на стиховете са с червенослов; ръкописът има и текуща объркана кирилска пагинация (л. 127), липсват три листа (9 и 10), (109), две цифри са изпуснати (пи, пѣ); 10 цифри (ч - чѣ) се повтарят два пъти (грешките тръгват от л. ̄пи = 68 и са частично поправени още от автора си); украинска редакция, подвързията е нова. Долу на страниците има кустодии.

ТРЕТИ ПЕСЕННИК НА ЙОАН ЮХАСЕВИЧ ОТ 1811 Г.

Първия песенник на Йоан Юхасевич виж XVII L 15; вторият от 1897 г. се съхранява в Рус. национал. музей в Ужгород под № 87 (опис срв. у Яворски цит. съч. 76–82). На гърба на корицата: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца приписка от Яворски: Пѣсенникъ Іоанна Югасевича 1811 г. (122 листа). Приобр. въ 1931 г. въ Густѣ, въ Подкарпатской Руси. Ю. Яворскій

Песенникът съдържа духовни песни (л. 1–1126), в края на л. 1126 има експлицит, отпечатан от Яворски (стр. 83) представен с факсимиле на снимка № 15 в приложението; след тях следва специален отдел от светски песни (л. 113–1196) [факсимиле на л. 113 на снимка № 14 от приложението]; Яворски в цит. съч. 83–III подробно изброява всички песни (съгласно неточната пагинация на ръкописа духовните са 216, а светските 17; в действителност са 224) със съответните литературни препратки. На с. 120–1226 ъглавлѣніе. На л. 1196 има приписка на Юхасевич: Всѣхъ Пѣсни сѣгъ · Кто ихъ хоцѣтъ мѣти, за кажда по пѣтакъ дати. Голяма част от духовните песни (75) и всички светски песни са препечатани или от този ръкопис или от друг с варианти тук у Яворски, цит. съч. Тексты. Срв. XVII L 15 (песенника на Юхасевич от 1761 – 1763 г.)

Ю.А. Яворски. *Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси*. С приложением экскурса: „Карпаторусский художник-писец Иоанн Югасевич и его

графически-художественные произведения и 22 снимков с его рукописей“. В: *Knihovna Sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze*, № 8, 1934), 83–111.

[J.Juhasevič-Skljarskyj (1741–1814) вж. *Encyklopédia Slovenska* II. Bratislava 1978, str. 526; *Slovenský biografický slovník I*, Martin 1986, str. 572].

Сигнатура XVII L 15

1761–1763 г., хартиен ръкопис, 162²⁵ л. (16 x 9 см); от тях не са изписани л. 30б–31б, 54б, 61а–62а, 88б–89б, 99б–100а, 142б, 154б и 158б; заставките и началните букви в повечето случаи са изпълнени с червенослов; на места обаче липсват и заглавия на песните, и инициали (л. 42б, 100б–101а, 106б–113а, 114б–128б, 130а–133б, 134б–141б); писани са от Й. Юхасевич с кирилски полуустав на с. 1–53б, 55а–71б, 73а–88а, както и с дребен кирилски курсив на л. 54а, 72аб, 90а–141б; в края на XVIII или началото на XIX в. с курсив са дописани още песни от четири различни ръце (л. 143–157б, 158а, 159аб, 160а–161а). На титулната страница и в началото на отделните раздели с перо са рисувани лентови рамки, освен това две рисунки с перо (на л. 1а и 56б) на Теодосий и Антоний Печерски и на Христос. Украинска редакция. Оригинална кожена подвързия.

ПЪРВИ ПЕСЕННИК НА ЙОАН ЮХАСЕВИЧ ОТ 1761–1763 Г.

Авторът на този духовен песенник е Йоан Юхасевич (1741–1814 г.), дяк-учител в Подкарпатска Рус. За неговата литературна дейност вж. Ю. Яворский: Материали, цит. съч., 333–337, където са публикувани и 6 факсимилета от този песенник. До л. 28 песните са номерирани с кирилски букви; последната от тях е ЧВ (92); в останалите няма заглавия и номерация. Според титулната страница Юхасевич е писал този песенник в село Прикра в Подкарпатска Рус [източна Словакия, бел. ред.] през 1761–1763 г.; името си изписва на кирилица Іо́аннъ Ю́хасевичъ, на латиница на л. 93б Ioan Юhasewycz, на л. 128б Ioan Юchasevic²⁶. Според приписките (л. 161а, 162а) този песенник през 1817 г. е принадлежал на дяк Ян Желтвай в Михайлов²⁷ (л. 161б Іо́аннъ Желтван дя́к Мнгалю́вскій 1817). На гърба на корицата е дописано: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца запис на проф. Яворски: Пѣсенникъ Іоанна

²⁵ Първоначалната пагинация с кирилски букви, в която титулният лист не се брои, се отбелязва до л. рѣмв (=142), л. чѣ (=95) липсва.

²⁶ Яворски в цит. съч. го предава като: Joh-, Joch-, но в ръкописа има явна разлика между Іо в Іоан и Ю във фамилното име.

²⁷ Михаловце

Югасевича 1761–63 гг. (162 листа). Приобр. въ 1931 г., въ Терешвъ²⁸, въ Подкарпатской Руси [В Марамороше от Симеона Желтвая]. Ю. Яворскій

Титулната страница (вж. факсимиле I в цит. съч. на Яворски) гласи: Сін пѣсни розніє на праз'ники гдѣскій· и Бгородичный· Апломъ ѿ Сѣнимъ· Писавъ Іwанъ· Югасевичъ оу вѣси Прикрѣ: При хра:с:а:х:м: Р: б:ѣа·ѡ·ѣа:м:ѡктвр:д:г: (да се чете Рокѣ Божого при храмѣ св· архангела Христова Михаила).

- 2а–3а *Зде починаюсѣ пѣснѣ на рѣство хво: Пѣснь ѧ·*
нач. Бгъ прѣ вѣчный народѣлса (Vozniak, Materialy I, II; Tichý, цит. съч. 11);
- 3б–4б *Пѣснь на рѣство хво, нач. Ѹстѣпѣй нощи, срв. XVII L 17, 50б–51б;*
- 4б–5б *също, нач. XVII L 13, л. 2б; XVII L 10, л. 91б (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 176);*
- 6аб *също, нач. Снъ Бжѣн са намъ народѣлъ, краят липсва; срв. XVII L 17, л. 29б–30а (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 46);*
- 7аб *също, нач. Витѣй дѣта малое, ѧгна незлобивоє; срв. XVII L 17, л. 28б–29б; XVII L 13, л. 2б–3б (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 43);*
- 8аб *също, нач. Часъ радѣсти веселѣсти, краят липсва; срв. XVII L 13, л. 9б, XVII L 10, 50а–51а (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 50, срв. № 51)*
- 9а–12а *Пѣснь :ѡ: стѣомъ стѣфанъ· пѣ: чѣт, нач. Стефанъ начатѣкъ предѣбрѣн; срв. XVII L 13, л. 10а–11б (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 85);*
- 12б–13а *Пѣснь :ѣ: на ѡвръзанѣе гдѣе: пѣ: хс са з пны, нач. Іс слѣкѣй на свѣтъ данѣй; срв. XVII L 13, л. 11б–12а (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 53);*
- 13б–14а *Пѣснь :ѣ: с: Василѣю Великомъ, нач. Йзлѣайса ѡ оѣстѣ твоѣхъ; срв. XVII L 13, л. 12б (Возняк, Материалы I, II; Tichý цит. съч. 13);*

²⁸ Правильно е Тересвъ.

- 356–366 *нак там, нач. Прїїде ѡрхѡггль во назарѣтъ; срв. XVII L 13, л. 33б (Возняк, Материалы I, 100, 106; Tichý цит. съч. 14);*
- 366–38a Пѣснѣ ·кѣ· Вѣлю Цвѣтнѣю: Пѣ: На горѣ Вошѣ, *нач. Радѣне свѣло дѣци сѣвѣна; срв. XVII L 19, л. 2б–3а; XVII L 13, л. 33ба–35а; XVII L 10, л. 19аб;*
- 38б–39a *също* Пѣ: ѡрѣдѣтъ рѣко, *нач. Дѣне блгодѣтъ на собираетъ; срв. XVII L 13, л. 35б (Возняк, Материалы I, 156);*
- 39a–40б Пѣснѣ ·кѣ· ВеликоПостна, Прѣтой Бѣци, *нач. ѡ двѣце прѣта; срв. XVII L 17, л. 34б–36а; XVII L 18, л. 36аб; XVII L 19, л. 9б–10а; XVII L 13, л. 24аб; XVII L 10, л. 41а–42а;*
- 40б–41б Пѣснѣ ·кѣ· ѡ волестѣхъ · Прѣтой Бѣци · *нач. Насъ дѣла распатаго; срв. XVII L 13, л. 25а (Возняк, Материалы II, 432–433);*
- 41б–42б Пѣснѣ ·кѣ· На страсти хѣви · пѣ: жалѣ на свѣ...; *нач. Юже декрѣтъ пописѣтъ; срв. XVII L 17, л. 39а–40а; XVII L 18, л. 37б–38б; XVII L 19, л. 31б; XVII L 13, л. 25а–26а; XVII L 10, л. 8а–9а;*
- 43аб *също, пѣ: црю, нач. Родъ жидѣвскѣй зѣтворѣнїи; срв. XVII L 17, л. 38б; (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 61);*
- 43б–44б *също, пѣ: юже декрѣ, нач. Жалостъ на свѣтъ напѣтъ; срв. XVII L 13, л. 26аб; (В. Гнатюк, Угрорус'кі дух. вірші 173–174);*
- 44б–45б *също, пѣ: ѡ двѣце Прѣта, нач. Дадѣтъ мѣ слово, Бжїи слово; срв. XVII L 13, л. 26б–27а (Возняк, Материалы I, 93; Tichý цит. съч. 12);*
- 45б–46б *също, нач. Вѣсїтъ на крѣстѣ, пѣнѣ створитѣлѣ нѣа; срв. XVII L 13, л. 27аб; (отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты 59);*
- 46б–47б Пѣснѣ ·лѣ· вокрѣнїю хѣв, *нач. Іс хс змѣтвыхъ вѣталъ (Возняк, Материалы I, III; Tichý цит. съч. 12);*
- 47б–49a *също, нач. Трѣтѣго дѣна вѣталъ створитѣлѣ; срв. XVII L 13, л. 36б–37б; (отпечатано от Яворски, Тексты № 68);*
- 49a–50a Пѣснѣ ·лѣ· Сѣомѣ Апѣлѣ Домѣ, *нач. По востѣнїи твоѣмѣ, хѣ прѣславнѣмѣ (Возняк, Материалы I, 112, 156);*

Сигнатура XVII L 16

1811–1812 г., хартиен ръкопис, 99 л. (23 x 19 см), писмото е кирилски полуустав с ноти, заставките и началните букви са с червенослов, титулната страница има цветна рамка със свод, също и началото на отделните части е украсено с рисувани винетки (титулната страница и пет заставки, както и експлицитът са възпроизведени в умален вид в цит. съч. на Яворски, приложение № 16–22), църковнославянска редакция (redakce ruská), 1 р[ъка].

ИРМОЛОГИЙ НА ЙОАН ЮХАСЕВИЧ ОТ 1811–1812 Г.

На гърба на корицата: Закупено от проф. Яворски 1932 г. На форзаца запис на Яворски: Ирмологіонъ Іоанна Югасевича 1811–1812 гг. (99 листов). Приобр. въ 1931 г. въ Густѣ, въ Подкарпатской Руси. – Според печата на титулния лист ръкописът е бил собственост на учителя Михайло Сабов [(„Библиотека Держ. упр. учителя. Михаила Сабов“)]. Титулната страница гласи: Ирмологіѡнъ ѿли Катаваѣѡа съдержаетъ въ себѣ Цр̑ковнаа Пѣнїа на Прѣзденїки Гд̑скїа, ѿ Бг̑ородїчныа, ѿ Прочїихъ нарочитыѣ стыхъ. Списана во Славѣ Бга Вседѣжїтеля Амїнь... (срв. факсимиле № 16 в цит. съч. на Яворски)

Книгата е писана от 31 август 1811 г. до 1 февруари 1812 г.

16 Оглавленїе Ирмолаѡ Σεγω.

2a Нач. В Σβбѡтѣ вечѣръ догма̑ гласѣ, А Слава: Й̑ ннѣ: Бг̑ородї: (под нотите)

Всемирнѣю слава ѿ чловѣк' Прозавшѣю ѿ Владыкѣ Рожшѣю Небеснѣю двѣ Воспоѣ
Марїю... (срв. факсимиле № 17 в цит. съч. на Яворски)

Срв. XVII L 13 (песенник на Юхасевич от 1811 г.).

996 *На последната страница експлицит, (вж. факсимиле № 22 в цит. съч. на Яворски):* рѡбомъ Бжїимъ ѿ ѡаномъ Югасевичѡ Пѣвцемъ Невѣцѣанскїа
Цр̑кве. [...] Рѡкс Хѣа ѡавѣ мѣа феврсѣрїа дна ·ѡ· докончїса.

Срв. Ю.А. Яворский. Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси. С приложением экскурса: Карпаторусский художник-писец Иоанн Югасевич и его графически-художественные произведения и 22 снимков с его рукописей. Прага, 1934, 333–336 и факсимилета № 16–22. Knihovna sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při Slovanském ústavu v Praze. № 8. Praha, 1934

Сигнатура XVII A 49

XVII–XIX в., хартиени листове, 31 л. с различни размери и различно съдържание, писани или с кирилски полуустав, или с кирилски курсив, или с латиница, в хартиена обвивка и в папка.

ФРАГМЕНТИ ОТ РЪКОПИСИ И ДОКУМЕНТИ, ПРОИЗХОЖДАЩИ ОТ ГАЛИЦИЯ И ПОДКАРПАТСКА РУС

На обвивката запис от проф. Яворски: 22 отдѣльныхъ листа и отрывка из Галичины и Закарпатской Руси. На отделните фрагменти Яворски е отбелязал от каква редакция са. Общо 22 самостоятелни позиции:

- I. 1. лист (10 х 16 см): (Изъ с[ела] Репеннаго, Марам[орошской] ж[упы], въ Закарп[атской] Руси), писан с кирилски курсив, фрагмент от песенник, 12 строфи от песен за болките на Дева Мария, украинска редакция.
Първата [строфа] гласи: Комѣ мѣа тѣ порѣчаешъ. комѣ мѣа во ѿпѣкѣа дѣашъ покѣи еще дѣха мѣашъ ·в·; втората Видишъ мене оубогаю видишъ мене мѣзернѣю за вес' мѣрзѣ ѿпѣценнѣю ·в·.
- II. л. 16 (15 х 20 см): (Изъ с[ела] Горонды, возлѣ Мукачева, въ Закарп[атской] Руси);
последен лист от ръкопис, писан с кирилски полуустав с курсивни елементи, от XVIII в., който е съдържал четвроевангелие (тук има препратка) [ред 9 отгоре]: *зри вы гла ·ѡ· и зачало первое. листъ первый. оу тетрѣ, ѿлїи. Освен няколкото други приписки съдържа формулите ѿповѣданїе грѣховъ ·*
- III. Фрагмент със запис от XVIII в., 1 л. (19,5 х 15,5 см), писан с кирилски курсив, малоруска {украинска} редакция (реце́мъ· ѿмыже — твор. п. мн. ч.), за ремонт [преподвързване] на книга „Венец“: *Сноу книгѣу рекомѣю вѣнецъ далъ ѿправїти рабѣ бжїи Отеѡдоръ.... За которѣю ѿправѣ далъ сед'мъ марїашовъ :/ за теленое здравїе и*

за ѿпущеніе грѣховъ свой и родителей своихъ. Котора кни́га при́свадетъ къ цѣкви
 Прислопской [Село Прислоп се намира до Торуня в Мараморошка жупа], храмъ ꙗко
 Іераха Христоваго Николаѣа [откъснато]... никто да дерзнетъ ѿдѣлѣти подклѣтвою Аминъ.
 Приписка на проф. Яворски: Изъ с[ела] Торуня, Воловецкаго округа, въ Мараморошѣ.
 [Воловец е спадал към Бережска жупа. Става дума за село Воловое, Мараморошка
 жупа. Село Торуня се намира в близост до Воловое.]

- IV. Два листа, изрязани от два ръкописа от XVII в. (1621 г.), на л. 2 са залепени две
 изписани хартиени лентички. Южнославянска редакция. На л. 1 запис от проф.
 Яворски: Двѣ карпаторусскія записи:

I. Изъ Апостола XVI в.

II. Изъ Октойха XVII в. (1621 г.) Приобр. въ Мукачевѣ, въ январѣ 1930 г.

а) Запис на I., направен с кирилски курсив:

сѣѣ съврѣшителю боу давшомъ по зачалѣ и конецъ
 ꙗко заѣць рѣ ижегѣ тенета ѡ птица сила тако
 и писѣ рѣ дописавши послѣней строки

Южнославянска редакция.

б) Втората лентичка [датирана към 1621 г.] съдържа следния запис, писан с
 кир[илски] полуустав, значително избледнял:

Слава съвѣшителю боу, единомъ въ тройци,
 дав[ш]еѣму зачало, и конецъ .
 роука, ѡхѣла, мѣла, ноуерѣа, въ и, днь .
 Сію книгѣ глѣмый шестоѣни²⁹ Списахъ,
 рабъ божій и недостойный . иѡѡ григоріевъ

²⁹ Miklos[ich] F., Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum. Vindobonae, 1862–1865: шестоѣныикъ (-ни-)

/шестоѣневыникъ hexaëmeron

ДѢ Исколего,

ѧ где быѣа ѡпис[ѧ] · сы ѡцѣ чѣный,

и дѡци, чѣчи испрѡ[в]лайте, ѧ мене грѣшнаго

не клинѣ[те] ·

- V. л. 1, последен (15,7 x 21 см), с пагинация ($\overline{роД}$, = 171) от книга „Праздники“ със запис (verso) от 1746 г.: *’Єр’монахѡ Іѡнѡз Чолечкѣй*³⁰, за подаряването на книгата на храма на св. Парасковя в с. Поляни от раб божии Йоан Бойко (*Іѡнѡнѡз изъ с[ела] Бойко*). Украинска редакция. Запис на Яворски: Изъ с[ела] Ольховца, Марам[орошской] ж[упы], Подкарп. Русь .[м изписвано като m].
- VI. 1817, 1831, л. 1 (19 x 16,3 см), изписан с кирилски курсив ($\overline{б}=\overline{b}$, $\overline{в}=\overline{v}$, $\overline{м}=\overline{m}$), украинска редакция. Летописни записи; първият е от 1817 г. за времето, природата и реколтата от жито в „угорския край“ (нач. Р. *бжого ꙗѡѡѡꙗꙗ: зима была вѡрзо великаѧ тогѡ рока* *благовѣщеніе на сѡмѣю пасѣхъ было...*); вторият, писан от друга ръка, от 1831 г. в село Вербиаш във Верховина за холерата, която дошла тук от Полша, подписан от тамошния дяк Йоан Кораеч (*Иѡнѡнѡз Кѡрѡлечъ*). [Запис на Яворски: Изъ с[ела] Вербіяша, Бережской ж[упы] въ Закарп[атской] Руси.“]
- VII. XIX в.; л. 3, (17,5 x 21 см), полска писана на латиница апокрифна „грамота, намерена на Елеонската планина“ („List Znaleziony Na Górze Olivnej, W Ziemi Brytańskiej, Przed Obrazem S. Michała Archaniola roku pańskiego 1788, dnia 25. mar...“ Odpisał J. Gwozdowicz.) Последната страница (3б) е надраскана с различни букви. *Нач. Słowa święte sa na ten świat zesłane od samego Boga...*
- VIII. XVIII в. (1795 г.), 1 л. (24 x 38,5 см), изписан с кирилски полуустав, доста избледнял, хартията е с воден знак [S с корона]. Украинска редакция. Съдържа апокрифния сън на Дева Мария, заспала на Елеонската планина, както пише в края: *Сонъ Прѣтой Бѣи*

³⁰ изписано Чолечкѣй (Солечкѣй?), но на други места изписвано като S = Сію, [или Голечкѣй]

Спацої на Горѣ Оливной Р. Б. ꙗѡче (=1795 г.). Над началото на текста има надпис: Іоанъ Гончарикъ Во имя ѿца ѿ сина (и) стго Дѡха Аминъ.

Нач. Гды заснѡла прѣла Дѡа єдного... на гори Ол... ѿ пришелъ до ней Іисъ Хрѣсъ.

- IX. XVII в., л. 1 (18,5 x 22,5 см), писано на 1б с кирилски полуустав, руска редакция, а 1а е изписан с латински приписки от 1737 г., 1738 г. и 1780 г. Съдържа чин за погребение на дете:

Чѣи проводити младаєнца попь рече, *нач.* Блѡвнѣ бѣ на мы начинаєѣ Ѹло ѿ ѿ оуслышитъ Гѣ въздѣнь печѣ...

Листът е от миней (служебен), както на два пъти се споменава в латинските приписки: *Hic Liber vocatur Minea [acceptus perlegitimum Parohum Constantinum Milanowicz] – Hic ber qui vocatur Minia* – и е принадлежал на Шчавницката църква (*Ecclesiae Szczawnicensis*), откъдето е била дадена за кратко на заем на свещеника Йоан Киовски (*Kiowski*) през 1737 г., но през 1738 г. е била подарена на свещеника Константин Миланович за новопостроената църква във Филица (?) [*ecclesiae Neoreaedificatae Filicensi*].

- X. XVIII в., л. 1 (19 x 14,8 см), л. 1а е изписан с кирилски курсив, украинска редакция, в долния край полска приписка, 1б е надраскан с приписки на кирилица и на латиница. Явно без смисъл – става дума за изпробване на перото, както се повтаря неколкократно в повтарящата се приписка: *Спробовати пера чи добре вѣде, до него: Спробовати водки здѣланомъ ци добра*. С кирилица са написани: молитвата *Црю нѣнїи, песента (hymnus) Изїйдѣте Аггъ лики ... Во стрѣтенїе вѣки* (6 строфи).

- XI. XVIII в., 1 л. (9,7 x 15 см), текстът е писан с кирилски курсив, украинска ред[акция], по съдържание е инвокация към Дева Мария:

Ти мога в вѣчице Надежда

Ти же ѹпованїе и привѣжице

Ти покоро и здѣспленїе и помощъ

Ти прѣстатѣница и спни

Тобою даже доднѣ во блгѣ азъ

Тобою во православіи части

Тобою во преднага дѣ произиде...

край: Радѣса ѣко стобою есть Гдѣ.

- XII. XVII в., 1 л. (17,7 х 22,8 см), писан с кирилски полуустав, руска (белоруска?) редакция, 1 р[ѣка]. Това е писмо; на едната страница (1а) е същинският текст на писмото (първият ред и нач. буква са с червенослов), на втората (1б) страница в квадрат има някакъв адрес. Първоначално листът е бил сгънат като писмо и в горния квадрат е написано:

Сѣ писмѣ посылаю ѣфѣмъ михѣйловичъ ѿ семѣна ѧнѧнива и просѣ³¹ а тебѣ неѡбѣтѣта ѣтава челавека. *Самото писмо гласи следното:*

Гдѣ Гсе хѣ снѣ бжѣи помѣлѣи нѣ ѧмѣнѣ.

Препомощи всецѣдрагѡ бга мѣра тишины здрѣвіѧ на многѧ лѣта ѧ колмѣ пѧче и бѡлѣ всего желѣемъ вѧмъ дѣшевное спасѣніѣ и союза любвѣ во всѧ днѣ животѧ (sic) вѧшего при сѣмъ посылаемъ вѧмъ ѿ всего нѧшего оуцѣрдѣѧ ѣскренаго сѣца глѡбочѣйшее почтѣніѣ и всенижѣйше клѧнамса ѿ лицѧ до землѣи и припадаемъ к' стопѧмъ нѡгъ твоѣхъ и оуѡемѣлаю тебѣ [липса в текста] ѣфѣмъ михѣйловичъ брѧте любѣзныи неѡбѣжайте ѣрмѡлѧ прѧкѡпѣва чѣѡ и зѡѣстенъ ѧптѡмъ семѣѡнъ ѧнѧнивичъ И просѣю а тебѣ брѧтѣицъ мѡѣ ѣфѣмъ михѣйловичъ прѣѡтѣта к' мене оу гѡсти к' срѣтенію³² чѣѡ а тебѣ прошѣ а ты все ѡчюжѧнса ѿ менѣ а зѡермѡлѧ просѣ а тебе чѣѡ во вѣ ѣѡ неѡкрѣвѣдѣли.

- XIII. XVII в., 2 л., (16,6 х 21,5 см), писано с кирилски полуустав, заставките и началните букви са в червенослов, украинска редакция. Фрагмент от миней, на л. 1а има край на

³¹ просѣю = прошѣ = просѣ

³² празникът Сретение на Симеон с Христос (на 2 февруари)

сказанието за св. пророк Илия; на л. 1б и 2а е записано житие на св. Пантелеймон за 27 юли; надпис с червенопис:

Выписано з̣ животѣ Польскѣ: На днь ·кз̣ ·іюла мѣа· Житіе стго мѣка Пан'телеімона·

Нач. За часовъ маѣиміана цѣсара, тръпѣ за х̄а въ никамідій, б̄аго зацнѣ мнѣкъ пан'телеімонъ...

- XIV. XVII в., 2 л. (17 x 29 см), кирилски полуунциал. Фрагмент от служебен миней; на тези два листа има химн (с изброяване на много светци) – напр. песен 3, после 4 и 5 (като лит[ургия] на вси св[етии]).

[Нач.: даровані ѿдшевленнаго наслаженіа· вѣрно възхваляюще ихъ· да почтѣнь въздѣ евфимій пресвѣлаа свѣзда, дньница елладій...]

- XV. 1750 г., 1 л. (17 x 27 см), десният горен ъгъл е откъснат, писано с кирилски полуустав, около заглавието несръчни рисунки с перо, украинска редакция. Това е титулният лист на Ирмологий, писан през 1750 г. от „ергенин“ Яков Жудачовски в село Семегиново, а именно в село Изски (з̣ весы из'скахъ [оу ѿца мак'сима маруцанича: При храмѣ стаго николà мирликійскаго чдотворца: рока бжого дѣн·]) при Отец Максим Маруцанич при храма на св. Николай. И втората страница е изписана с нещо като увод за значението на църковното пеене, краят липсва, началото е частично откъснато.

- XVI. края на XVIII в. 2 л. (24 x 39 см), кирилски курсив, 2 р[ъце]. Съдържа списък на мараморошките манастири [Списаніе Монастырей Мараторыскы.³³ м = m]). На л. 2а има само 2 по-късни добавки. На последната страница приписка от ново време: *onscriptio Monasteriorum Marmaticorum 1716* (но в описа има дата 1794: потвърждение на манастира М. Обитель Мойсеевска); първият запис е от 1716 г., обитель Боронявска (Боронѣвска).

- XVII. XVI в. 1 л. (19,5 x 31,5), воден знак, подобен на онези, които посочва С. М. Briquet., *Les filigrenes I* (1923) под № 1258 и 1259 (*Armoiries-Croix*), които произхождат „du battoir de Pradnik, en Pologne, connu dès 1528“; на л. 1б писано с кирилски полуустав, на л. 1б с кирилски курсив, българска (молдавска) редакция, 2 р[ъце]. На л. 1а има 6 реда, явно от служебен миней (нач. вса̄ съклавѣж̄ исплнѣжце̄ везд̄аконіе̄...;

³³ От Мараморска жупа

край: пѣ и ѿмо сѣмь сѣмницеж). На л. 1б с курсив е записан апокрифен текст за Адам.

Маргинална приписка на проф. Яворски: Из с[ела] Золотарева, Марам[орошской] ж[упы], въ Закарп[атской] Руси.

Началото на апокрифа за Адам гласи следното: Сѣде аѡа прѣмо рѡно. рѣи во ена сотѣ
тотъ рѣдѡж. и плачѡше се. оуви мнѣ. еже прѣлѣстѣлѣ...;

край: ... еѡинѣ зѡповѣ прѣстѣпѣ вѣцѣ.

XVIII. 1738 г., 1 л. (20 х 25,5 см), писано с кирилски курсив, украинска редакция.

Съдържание на листа, който е изписан само от едната страна, е договор за продажба на поземлен имот (в Буковци) от 8 февруари 1738 г.

Нач.: Кондратѣшъ. рока бѣѡа ѡѡли Сочиненъ. Мы Дѣдѣи цовѣи Сѣи, Найтѣ Гринѣ, Кѣа
(карпа)и Андрѣи...

Контрагентите са се подписали с кръстчета.

Покладаемъ власныи свойта рѣката знаменіе Креста свѣтаго. [м = m].

XIX. XVIII в. (1735 г.), 2 л. (21,5 х 33 см), л. 1б и 2а са писани с кирилски курсив

(останалите на празни), украинска редакция, 1 р[ѣка], воден знак. Съдържанието е списък на родените през 1735 г. в село Кертвилеш (Körtvélyes)³⁴ и в дъщерното селище Мигалфалви (Мѣгалѣфалвы) и списък на духовните лица, както и имуществото на този църковен оброк.

Нач.: Вѣсѣ Кертѣилешѣ Лѣиѣ Таблицѣ выражѣемыхъ. Вѣшей Понѣже Иѣѡбражѣемыхъ
Чѣиѣ Своиѣмъ Тѣпѣикахъ. [На гърба на последния празен лист запис с перо: „Zemplén ...
Körtvélyes“].

XX. 1797 г., 1 л. (24 х 39,3 см), писан с кирилски курсив, украинска редакция, 1 р[ѣка].

Циркулярно писмо, изпратено до свещениците от ужгородския диоцез [мукачовския със седалище в Ужгород], датиран към 18 септември 1793 г.; съдържанието му представлява обобщение, дописано към грамотата: Currentales de non Emendis Rebus Ecclesiasticis uti, Vestibus, Calicibus etc. a quibuscumque

³⁴ От Земплинска жупа

vagabundis Gallicianis Hebraeis. Подписана от епископ Андрей Бачински (Андрей Єппз).

- XXI. 1797 г., 1 л. (25 х 38,2 см), изписан с кирилски курсив, украинска редакция, 1 р[ъка]. Циркулярно писмо, изпратено до свещениците от диоцеза [мукачовския със седалище в Ужгород], датиран към 4 март 1797 г., подписано от епископ Андрей Бачински (Андрей Єппз); Съдържанието представлява лат. обобщение: *Currentales de Protocollis Matriculis et Ratiociniis Ecclesiasticis item de Iuventute in ritu instruenda*.
- XXII. 1796 г., 3 л. (25 х 40,5 см), писано с кирилски курсив, украинска редакция, 1 р[ъка]. Циркулярно писмо, изпратено до свещениците от ужгородския [мукачовския] диоцез на 20 март 1796 г. и подписано от епископ Андрей Бачински (Андрей Єппз). Съдържанието представлява кратък преглед (regest): *Currentales de Emendandis Potatoribus*.

[Епископ Андрей Бачинский (1732 – 1809) вж. *Encyklopédia Slovenska* I, Bratislava 1977, str. 97; *Slovenský biografický slovník* I, Martin 1986, str. 95. За ръкопис № XVI: А. Кралицкий, Список монастырей чина св. Василия Великого, существующихъ иногда въ Марамороши... и истертыхъ... Йосифом II. 1788 г. (Научовый сборник, издаваемый лит. обществом Галицко-русской Матицы. Львов, 1865, вып. I, стр. 50–52, примечание стр. 53)].

Сигнатура XVII A 50

XVIII в., хартиен ръкопис, л. 1 + 3, първият лист (17,7 x 28,5 см) е изписан с латиница, останалите три (20,3 x 32,5 см) с кирилски курсив, в края последните пет реда са с латиница, 2 р[ъце], подвързията е нова.

ХУКЛИВСКИ ЗАПИСКИ

На форзаца запис на проф. Яворски: Гукливскія записки. I. „De origine possessionis Hukliva“. II. „Новѣшая яже когда случишася“ (XVIII в.). Приобрѣт. въ августѣ 1927 г. въ с[еле] Гукливомѣ, Бережской жупы, въ Закарп[атской] Руси. Ю. Яворскій.“ Две записки, относящи се до село Хуклива в Подкарпатска Рус.

- 1a *Първата е латинска, със заглавие: „De origine Possessionis Hukliva“ (краят липсва).*
- 1a–3a *Втората е със заглавие Новѣшая, яже когда случишася, съдържа летописни бележки от 1660–1813 г. Нач. ¹а¹х¹а зима была твердая, снѣгъ о²п^ка б^кы великыи, такъ же люде дорогъ оу лѣсѣхъ протоптати немогли...*

Сигнатура XVII E 57

XIX в. (1833–1849), хартиен ръкопис, 10 тетради с различен формат (от 17,5 x 22 до 20,5 x 26,8 см), общо 37 л. (4+4+2+2+4+3+6+4+4+4), писани с руски курсив, 9 р[ъце], в хартиена папка.

КАРПАТОРУСКИ ПРОПОВЕДИ ОТ НАЧ. НА XIX ВЕК

1. *Анонимна проповед за Преображение Господне*: Слово на Превображеніе Г.Н.І.Х. (л. 4). *Мото от Мат. 17,1 Нач.* Аще по реченію $\overline{\text{стаго}}$ $\overline{\text{Іѡанѡ}}$ Злат. слово сѣе Пребображеніе нѣчь ѥное незначить, токмо ѥстинное лѣца ѥліи особѣ ѥзмѣненіе...
2. *Анонимна проповед* In festo Ascensionis D.N.I.Xsti 1833 (л. 4). Мото Исай 2,3. *Авторът пише последователно буквите б, в, м, н с латиница = b, v, m, n. Нач.* Возлюбл.[еннѣи] Сл.[ышателие]! Кед тогол Ангел остѣлти, потѣшати, і на велѣкс радост' возбуди Пастірѣ во час рождества Спасителя нашего...
3. *Анонимна проповед за празника на св. крал Ицван (Sz. István Király Napján (2 л.) от 1849 г.)* Пише б, в, м, н с латиница = b, v, m, n, но рѣката е различна от тази в № 2. *Мотото е от Мат 9,36. Нач.* Прежде девят'сто роками жил во сей нашей краипѣ пребывающій, по пайболшой части, не был еще вѣроу Христѣанскою просвѣщенный...
4. *Анонимна погребална проповед*: Слово Погребное (2 л.). *(Мото)* Состарѣса Ісаакъ ѥзайдоста (о)чи его; ѥ неможаше видѣти, и рече ко $\overline{\text{снѣ}}$ своетѣ Ісавѣ вѣдѣши ѥко Азъ состарѣхса (sic) ѥ не вѣтѣ дней Смерти моеѣ. Бытѣя к: гл. 37 (!) *Нач.* Глетѣ Ісѣ снѣ Сѣрах во гл.: 51 (гл. 27, 1–2) Помянѣ Создателѣ твоего, во днѣхъ юности твоеѣ: прежде даже непрѣдѣтѣ днѣ Лѣкавства (= Еклисиаст 12, 1). [б, в, м, н = b, v, m, n].

5. *Анонимна проповед за св Николай (4 л.):* Слово на С. Нїколаѣ. *Мото:* Влаженны чистїй Серѣѣ ѡко тый бѣга ѡзрїать. Мѡ. гл. ѳ. зач. ї. *Нач.* Иѡѡѡамъ, снѣ Гедеѡѡ Гоарїтъ Единѣ Приповѣс: (б = v, м = m)

6. *Анонимна проповед за Въведение Богородично (3 л.)* Казанѣ на вочеденїе Пр. Бѣа во церкѡ. (б = b, м = m) *На л. 1* аб в горната половина приписки от друга рѣка.

Мото (на л. 1б): Премѣдрѡс созда себѣ храмъ, и ѡтверди столпъ седмѣ. *Притч.* (*Притчи Соломонови. 9,1*). *Нач.* Предвѣчнаѣ Мѣдростѣ вѣжѣ С. хсѣ: извѣдовала собѣ домъ длѣѣ мешканїѣ Церкѡ стѣѡ

7. *Анонимна проповед за Рождество на Д. Мария (6 л.), писана от същата рѣка, както предходната. На л. 1б* край на някаква друга проповед и две приписки; *Л.1б нач.* Слово на рождество Пре С. дѣвы брѣдїцы. (*Мото*) Рождество твое вѣ дѣво радость возвѣстї всеї Селеннѣй. Такѣ Црѣ С. спѣваѣ. *Нач.* Днешнї день рождества прес: дѣвы Марѣй и бѣѣ всегда ѡ хрстіанѣ весело, и радосно почтенѣ вѣ...

8. *Анонимна проповед De vitae brevitae (4 л.). Мото:* Остави мене почїтї мало. *Йов* 10,22. *Нач.* Во нѣкоѣ вароши обычай бѣ. Кажюрочно новаго царѣ поставлѣтї

9. *Анонимна проповед за Рождество Христово (4 л., като л. 4 е неизписан);* (б = b, м = m). Слово на рождество Гдѣ нашего Іса Хрѣта. *Мото:* и ѡверше сокровїща своѣ Принесоша емѣ дары, злато, и лїванѣ и Стїрну. У Мѡ. гл: 2 с. 11 (Мат 2,11). *Нач.* Восїѣтъ онїй радоснїй день вонетже на избавленїе рода чловѣчкаго ѡвѣщанїй месїѣ ѡвїтсѣ пришолѣ ѡнїй то часѣ веселїй... *проповедта има три части и Заключение (...казалѣ емѣ вамѣ вократцѣ...)*

10. *Проповед за Рождество Христово, Слово на рождество Хрѣтово (4 л.), писани в две колони. На л. 4, който иначе не е изписан, има приписка:* Concio Pro Nat. Dni. пгї

Ichri. febr̃i elaborata per Ioannem Dobe³⁵ In V. Sem. Unghvariensi... S. Theologiae Auditorem 1833. *Мото*: Й пришедше во Хра̃м̃ину вѣдѣша ѿтроча (sic!) со Мр̃їею Матерею его й падше поклонїша сѣ̃ ему. Math 11 versu caput 2. *Нач.*: Днесъ уже вожделѣп̃їю чеканїю стых ѿцъ задост учйпяетсѣ̃. Днесъ уже йсполнйлосѣ̃ то то что пророцы пророчествовали...

³⁵ J. Dobe – един от деятелите на националноосвободителното движение на закарпатските украинци през XIX в., публицист, автор на народовъзпитателни филологически трудове, църковен деец.

Сигнатура XVII F 61

XVIII в., хартиен ръкопис, 157 л. (14,5 x 18,3 см), от л. 17 е запазено само парче от долната част, от л. 87 е запазена само долната половина, освен това са изрязани рисунките на л. 45, 87, 114; писано с неугледна полууставна кирилица, заставките и началните букви са с червенослов; текстът е нотиран, линиите за нотите са правени на ръка, началото и края на ръкописа липсват; украинска редакция, 1 ръка; без подвързия, в хартиена папка [силно повредена].

ИРМОЛОГИЙ

Според приписките на л. 84б ... wielmożny miłościwy panie dobrodzeiu nas łaskawy, a на л. 140б (Finis koniec...), ръкописът произхожда от Галиция. Последната част на ръкописа (от 154 до края) съдържа песнопения за литургия прездесвещена (Литурги́ Прѣдѣсвѣ́щена).

1а Ръкописът започва от глас 1, песен 3, с думите (преди $\hat{\text{нѣ}} \text{крѣ}^{36}$): ... т $\overline{\text{блго}}$ $\overline{\text{даты}}$ $\overline{\text{бо}}$...

[по-нататък писаното на тази страница е силно изтрито; заставка $\text{пѣ} \text{т.} / \text{гл} \hat{\text{а}} \hat{\text{а}}$]

17 запазило се е само малко парче от долната част (изрязана е рисунка)

45 изрязана рисунка

76 откъснат десен долен ъгъл

84б полска приписка

87 само долна половина с изрязана рисунка

92б разписване на перото

114а изрязана рисунка

130а приписка: $\text{Андрѣн} \text{ѿ} \text{ппз}$

138б отново приписка: $\text{Андрѣн} \text{ѿ} \text{ппз}$, също и на 139а и още няколко пъти

140а Finis ·Koniec, и други...

153а приписка в долния край $\text{кто богаты тотъ всѣмъ братъ кто ничъ немає...}$

³⁶ в недѣлю крестопоклонію

Сигнатура XVII L 10

1863 г., хартиен ръкопис, 92 л. (21 х 22 см), писан с неугледен кирилски полуустав, примитивни рисунки с перо преди заставките, в инициалите и на л. 65а (Луцифер) и на л. 86б (ангел, смърт и дявол); страниците са пагинирани с кирилски букви, но страници $\overline{\text{ж}}$ – $\overline{\text{ки}}$ са надписани два пъти с едни и същи букви [ръкописът има по-нова фолиация с арабски цифри с молив], в долното поле на страниците са отбелязани препратки; украинска редакция; нова подвързия.

ИВАНОВСКИ ДУХОВЕН ПЕСЕННИК ОТ 1863 Г.

На гърба на корицата: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца приписка на Яворски: Ивановскій Духовный Пѣсенникъ. Рукоп. 1863 г. (92 листа).

Приобр. въ юлѣ 1931 г. въ с. Жнятинѣ, Мукачевскаго окр., въ Закарп. Руси. Ю.

Яворскій Ръкописът е писан в 1863 г. от Андрей Фрющюк (Андрей Фрюштекъ, Früsták András) и Йоан Храбучак (Іванъ Грабучакъ, János Hrabüsák), както

свидетелстват многобройните приписки в ръкописа (л. 14б, 20а, 24б, 25б, 27а, 37а, 45б, 60б, 61а, 70а, 88б, 90а), посочени от Яворски (цит. съч. III–III2); освен това в горното поле на л. 21 има подпис: „Николай Малець пѣвцо-учитель одъ года 1906го, еще и въ сіе время 1914. V/19“; на л. 39 отгоре: Lukecsa László írta 1907 be október 11én. Ръкописът съдържа духовни песни, с изключение на няколко светски песни и три унгарски; подробното им изброяване със съответните литературни препратки вж. у Яворски, цит. съч. III–III27; някои от песните са препечатани пак там в приложението (Тексты). [В долното поле на л. 90б–91а нотен запис: иже хервими.]

Ю.А. Яворский. Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси 111–127.

Сигнатура XVII L 11

Втората половина на XIX в., хартиен ръкопис, 27 л. (11,3 х 17,5 см), писано с неумел кирилски полуустав, на л. 20б – 26а има заставки и инициали с червенослов, л. 26б е изписан с молив, малоруска {украинска} редакция, хартиена папка, 1 р[ъка].

СБОРНИК ДУХОВНИ ПЕСНИ НА ИВАН КОРМАШ

На форзаца запис на проф. Яворски: Сборничекъ духовныхъ пѣсенъ. 2-ой пол. XIX в.

– Ивана Кормаша (27 листовъ). (Приобр. въ юлѣ 1930 г. въ с. Тюшкѣ, Мараморошской ж., въ Закарпатской Руси, черезъ А.В. Саханева). Ю. Яворскій.

- 1аб 1) *Песен за Преображение* пѣснь на преображеніе: *нач. Даворска гора днесъ просвѣтиса (4 строфи, четвъртата е непълна);*
- 1б 2) П. пророкъ, ілію; *нач. Галаадскій славне пророче. (3 строфи) [рефрен: іліе преславне, ревнителю ѡбный, моли бога о нас];*
- 2аб 3) П. петръ и павл; *нач. Органы играйте, петра величайте (1 строфа);*
- 2б–3а 4) П. на покровъ бѣы; *нач. Благовѣствемъ днесъ радость всемъ мїрсъ. (4 строфи);*
- 3а–4б 5) П. на рождество бѣы; *нач. Рождество славное присно (7 строфи);*
- 4б 6) П. Михайл; *нач. Михаиле кто ѡко богъ (2 строфи);*
- 5аб 7) П. на введеіе бѣы; *нач. Архїерее захарїе прїйми дѣвнцъ (3 строфи);*
- 5б–11а 8) П. прїстой дѣвъ Марїи; *нач. Матерї Хрістовой, пѣснї заспѣваемъ (47 строфи);*
- 11а–13а 9) П. бѣи; *нач. Припадаемъ къ тебѣ, дѣвнцѣ прохвална (16 строфи), [рефрен: покрый матї людї свои/ ты на небѣ всѣмъ покровъ,/ марѣ марѣ марѣ дѣвнцѣ];*
- 13а–15а 10) Пѣснь; *нач. Ты марѣ наша панна, ѿ всѣхъ родовъ ты избранна (23 строфи), [рефрен: о марѣ пречїстѣ! ѡкъ весела радость твоя];*

- 15а–17а 11) П. б̑цн; *нач.* Превѣгаемъ к тебѣ, небесна царїце (11 строфи), [рефрен: матко чѣдовна
ровжей подобна, / повчанска мартѣ];
- 17а–20а 12) *Песен за страстите христови; нач.* Ёгда на страсть готовїлсѣ, їсе (48 строфи),
[рефрен: дѣва пр̑чїста матї болесна/ жалосно плакала];
- 20б–21а 13) П. на сошествїе стаго дѣха; *нач.* Источникъ дѣховный, радости исполненный (8
строфи);
- 21а–26а 14) П. ко крестѣ; *нач.* Прїйдѣте восхвалѣмъ ѿ стый крестъ.. (46 строфи, последните две
изписани в червено);
- 26б 15) П.; *нач.* ѿ преста (sic) дѣво, ѹдалекой мы сме краины (писано с молив, 4 строфи);
- 27аб 16) без заглавие; *нач.* Когда демонъ евлдїю за женѣ запїсалъ, тогда сты
васїї пречѣ демоны отгналъ (8 строфи).

Сигнатура XVII L 14

XVIII в., хартиен ръкопис, 32 л. (9 x 15,3 см), писано с кирилски курсив, 3 ръце (първата л. 1а–5б до средата на страницата, втората л. 5б–11б до р. 14 и л. 22а–26а, третата л. 11б–20б, лист 21 е празен, и л. 27а–32а; л. 6а–30а във външния край имат празна ивица с ширина 1,5 – 2 см, отделена от начертана с мастило линия; л. 1а–5а, л. 31а–32а са изписани до самия край); украинска редакция, нова подвързия.

РАКОШИНСКИ СБОРНИК

На гърба на корицата: Закупено през 1932 г. от проф. Яворски. На форзаца приписка от Ю. Яворски: Ракошинскій сборникъ. Луцидарій и другія статьи. Ркп. XVII в. 32 листа. (Пріобр. въ февралѣ 1930 г. въ с.

Ракошинъ, возлѣ Мукачева, въ Закарпатской Руси.) Ю. Яворскій

Яворски не разграничава отделните ръце, въпреки че разликите между тях са забележими; той датира ръкописа към XVII в., но характерът на писмото говори по-скоро за XVIII в.

Съдържанието на ръкописа е следното:

- 1а–20б *специфична, силно съкратена редакция на „Луцидария“, разработена въз основа на чешка подложка, както свидетелстват многобройните бохемизми:*
нач. Ъ пытаній ѿ трохъ Рѣчѣ. А ѿ тыѣ трѣ рѣчи ѿмаемо благословѣны три дары;
обширна литература е представена у Яворски, цит. съч. 95–96;
- 1а *ѿ пытаній ѿ трохъ Рѣчѣ. А ѿ тыхъ трѣ рѣчи ѿмаемо благословѣны три дары ѿцѣ на створиѣ. А снѣ на вѣкспѣ а дѣхъ ети на ѿсвѣтѣ: а то есѣ стаа трѣца. оѿ свои ети дѣлехъ небыла нѣгды роздѣлена ѿ не вѣдѣ :. Млѣцѣ Рече. Юж' есѣ мѣ повѣл' ѿ створиѣте" Повѣчѣ (sic) мѣ ѿ створиѣню :- Мистер' Рече: ѿ божествѣ не кземем глѣбоко знати Анѣ мовѣти, Чѣ простыѣ. Члѣкѣ алыбо людѣ воидѣтѣ в блѣдѣ ѿкъ оѿслышатѣ рѣчѣ глѣбоко- котры добръ нерозумѣетѣ- А видѣ ѿмаемо вѣрѣти ѿ бгѣ бы. вѣгды ѿ вѣдѣ*

- 76–8a *също. нач. Нѣтъ чѣла цѣре (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 48);*
- 8a–9б Пѣснь прѣтои Бѣи: Вѣтрапленин, нач. матко стѣла людемъ оутрапленымъ, *срв. по-долу л. 21б–22б (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 17);*
- 9б – 10б Пѣснь прѣтои Бѣи, нач. Чѣла пан'но свѣтла цѣрице, *срв. по-долу л. 20a–20б (Tichú, цит. съч. 15);*
- 10б–11б Пѣснь оумилна, нач. Тамъ за горою за небесною (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 110);
- 12aб Пѣснь ѿ покѣтъ, нач. Тож'мѣ немѣло щос змерзѣло (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 123);
- 13a–14a Пѣснь оумилна ѿ покѣтъ, нач. Сам' ѿ нежня ѿкъ на свѣтъ житїи (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 128);
- 14a–15a Пѣснь набожна ѿ поканїи и ѿ смѣрти, нач. Кончина прїходитъ же свѣтъ небыти (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 124);
- 15б–16б Пѣснь прѣтои Бѣи, нач. Бѣе цѣре прѣчѣла Владычице (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 15);
- 16б–17a *също, нач. Ратїи марїе, ратїи волаемъ (отпечатано от Возняк, Материалы I, 182–183);*
- 17a–18б Пѣснь стомѣ Іѡанѣ златооустомѣ, нач. Злато кованїю ·б· трѣбѣ восхвалимъ денесъ (*срв. Tichú, цит. съч. 12);*
- 18б–19б Пѣснь стомѣ Іѡанѣ Богословѣ, нач. Аплѣ Хрѣтѣ бгѣ възлюблен'не (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 88);
- 20aб Пѣснь прѣтои Бѣи, Чѣла пан'но свѣтла цѣре, *също като на л. 9б – 10б;*
- 20б–21б Пѣснь прѣтои Бѣи, нач. К тебѣ бжї матїи прївѣгаемъ (*срв. Tichú, цит. съч. 13);*
- 21б–22б Пѣснь вѣтрапленю прѣтои Бѣи ·с·, нач. М[а]тко стѣла, *също като на л. 8a–9б;*
- 22б–23б Пѣснь на рождѣнїю прѣтои Бѣи, нач. Дѣво прѣчѣла бгомъ избранѣ (отпечатано у Яворски, цит. съч. № 3, нач. Дѣво пресвятая);

- 236–246 Пѣснь прѣтонъ Бѣи, *нач.* Бѣе црѣе пѣта вѣцѣ матіи· всѣхъ цр (!) · цар и бѣа (*срв. Tichú, цит. съч. 11*);
- 246–256 също, *нач.* Благаго цр матіи· что ти маемъ воздати (*срв. Tichú, цит. съч. 11; Возняк, Материялы I, 184–185*);
- 256–266 Пѣснь на зачатіе прѣтына двѣи бѣи, *нач.* Всегда оуѣаю на панѣ прѣчтѣ (*отпечатано от Яворски, цит. съч. № 2*);
- 266–276 Пѣснь на рождѣтво їсѣ хрѣтово, *нач.* Даръ днѣ пребогатѣи ѿ нѣсѣ прѣдетъ (*Возняк, Материялы I, 131, II. 300, 313, 406*);
- 276–286 също, *нач.* Нова радѣтѣ стала їака небывала (*Возняк, Материялы I, 104, 114, 131, 143, 155, II. 437–438; Tichú, цит. съч. 78*);
- 286–296 също, *нач.* Вѣтанъ дѣт малое (*отпечатано от Яворски, цит. съч. № 43*);
- 296–30a също, *нач.* Снѣ бѣи са намъ народилъ (*отпечатано от Яворски, цит. съч. № 46*);
- 306 – 31a Пѣснь на богоавленіе Гдѣ, *нач.* Їѡрданъ рѣко оуѣготовѣса (*Возняк, Материялы, много примери; Tichú, цит. съч. 80*);
- 31a–326 Пѣснь набожнаѣ сѣло краснаѣ, *нач.* во домѣ давидовѣ страшнаѣ совершаютьсѣ (*Возняк, Материялы I, 107, 162; Tichú, цит. съч. 12, 81*);
- 326–336 Пѣснь ѿ страшномъ сѣдѣ, *нач.* Плачѣса и ѣжасѣ (*Возняк, Материялы I, 94, 98, 123; Tichú, цит. съч. 14*);
- 336–346 Пѣснь страстемъ хѣвымъ сѣло краснаѣ, *нач.* Ѡ їсе творче црѣю страсти твоѣ благодарѣ (*отпечатано от Яворски, цит. съч. № 60*);
- 346–36a Пѣснь прѣтонъ Бѣи великопѣнаѣ, *нач.* Ѡ двѣе прѣчтѣа матіи (*Возняк, Материялы I, 104, 133, 143, 144, 156, II. 440–441; Tichú, цит. съч. 13*);
- 366–376 Пѣснь страстемъ хѣвымъ, *нач.* Црѣю хрѣте пане мѣлый (*Возняк, Материялы – много примери; Tichú, цит. съч. 15*);
- 376–38a Пѣснь великопѣнаѣ, *нач.* Оуѣжѣса жидѣи· иѣзбрали (*Возняк, Материялы I 98–99*);

- 38б Пѣснь страсѣмъ х̑вымъ, нач. Родъ жїдовскї затворенї (отпечатано от Яворски, № 61);
- 39а–40а също, нач. Юже декретъ по̑писѣтъ (Возняк, Материалы – много примери; Tichý, цит. съч. 15, 83);
- 40б–41а Пѣснь на введе́ніе во ц̑рковъ пр̑тѣ Бци, нач. Величѣ д̑ше моа пр̑чтѣю па̑нъ (отпечатано от Яворски, № 5);
- 41а–42б Пѣснь пр̑тої бци, нач. Дво матї преблагаа (отпечатано от Яворски, № 34);
- 42б–44а Пѣснь стомъ николаю Пѣ Дво матї преблагаа, нач. Нїколае стителю мїрлїкїйскї о̑чїтелю (Возняк, Материалы I. 158; Tichý, цит. съч. 76);
- 44б–45а също, нач. Горы сладо̑т їскапа̑нѣ (Возняк, Материалы I. 100, 110, 158, II. 292–293; Tichý, цит. съч. 12, 71, 80);
- 45б–46а Пѣснь пр̑тон Бци; нач. Чтаа б̑це гр̑шнымъ людемъ помощнїце (Возняк, Материалы I. 97, 108; Tichý, цит. съч. 15, 73);
- 46а–47а Пѣснь на рождество Тѣз х̑ртво, нач. Марїа два намъ породїла (Tichý, цит. съч. 13, 77);
- 47аб също, нач. Єї паненка змиленого с̑на породїла (отпечатано от Яворски, № 49);
- 47б–48б също, нач. Дївнаа новїна н̑тъ па̑на с̑на породїла (Возняк, Материалы I. 98, 110, 120, 131, 143, 155; Tichý, цит. съч. 12);
- 48б–49б също, нач. Аг̑гъ пастеремъ мовилъ (отпечатано от Яворски, № 41);
- 49б–50б също, нач. В день б̑жего народженя (отпечатано от Яворски, № 176);
- 50б–51б О̑стѣпнї ночї южъ свѣтло̑вчї (Tichý, цит. съч. 15);
- 51б–53а също, нач. Предвѣчнї родїлса подлѣты (Возняк, Материалы – много паралели; Tichý, цит. съч. 14);
- 53аб също, нач. Н̑тъ sor засвѣтїла (отпечатано от Яворски, № 37);
- 54аб също, нач. Нова рад̑о свѣт̑са са з̑авїла (Возняк, Материалы – много паралели; Tichý, цит. съч. 13);

- 546–55a също, нач. Христѡса ꙗ паны раждаетъ (отпечатано от Яворски, № 42);
- 556–566 също, нач. Дѡаѡ дене хѡ раждаетъ (Возняк, Материалы I. 97, 166–167; Tichý, цит. съч. 12);
- 566–576 Пѡснь прѣтѣи бѣи, нач. Бѣе вѣрнымъ ѡбороно (Возняк, Материалы I. 90, 107, 138; Tichý, цит. съч. 11, 73);
- 576–59a също, нач. Предста црѣа на выскомъ тронѣ (Возняк, Материалы I. 101, 138, 157, 183–184);
- 59a–606 Пѡснь стѡмъ Василю, нач. "Излѣса бл҃годѣ во вѣнахъ твоихъ ѡче (отпечатано от Яворски, № 99);
- 606–616 Пѡснь на богоявление Гѣдне· под радѣста мѣе, нач. Аггѣи согласно пѡснѣ поютъ красно (отпечатано от Яворски, № 54);
- 616–62a Пѡснь ѡ страшномъ сѣдѣ, нач. Ѡхъ ꙗкъ страшнѣ сѣдѣ твои пане (отпечатано от Яворски, № 137);
- 62aб Пѡснь стѡмъ ѡванъ крѣтителю и прѣчи, нач. Стѣи великѣи пророче (Возняк, Материалы I. 100, 157; Tichý, цит. съч. 14);
- 626–636 Пѡснь в нѣлю Сѣропвстнѣю по ѡ двѣе прѣчѣа, нач. Плакал'са адамъ прѣ раемъ (Возняк, Материалы I. 112, 146, 156; Tichý, цит. съч. 14, 74); след л. 63 има празнина;
- 64a–68a песен за страстите Христови (без начало), текстът започва с думите: ѣсѣ реклѣ естемъ зосланѣи лечѣ ѡ васѣ ꙗ непознаныи (отпечатано от Яворски, № 58);
- 68a–70a Пѡснѣ на воскресение хрѣтѣо, нач. Веселѣи намъ днѣ насталѣ (отпечатано от Яворски, № 69);
- 70aб също, нач. "Изъидѣте аггелѡвъ лікѣи (краят липсва); (Возняк, Материалы I. 93, 100, 126, 132, 150, II. 413–414; Tichý, цит. съч. 13);

Срв. Ю. А. Яворский, *Материалы для истории старинной песенной литературы в Подкарпатской Руси* (Praha 1934, knihovna sboru pro výzkum Slovenska a Podkarpatské Rusi při

SÚ, č. 8) стр. 13–24, Тексты (стр. 128 и сл.) – Fr. Tichý, *Československé písně...* (Praha-Bratislava 1931).

Сигнатура XVII L 18

XVIII–XIX в. 80 л. (10,5 х 16,5 см), писан с кирилски курсив от девет различни ръце, без текстовете, писани на латиница, редакцията е южноруска, подвързията е от ново време [кожа и хартия, украсена с цветчета].

ПРЕШОВСКИ ПЕСЕННИК

На [новия] форзац запис на проф. Яворски: Пряшевскій пѣсенникъ половины и конца

XVIII в. (80 листовъ.)

Приобр. въ 1931 г. въ Густъ, въ Подкарпатской Руси. Ю. Яворскій

На л. 1б [първоначалния форзац] има приписки от 1808–1838 г.: може да се прочете: [Півник] Церкве Вѣкарїа ѿ Прашовскои рока 1808; 1834 dekbe (!) Nezetetet Soltés

Andrasus és Haszvícs Anta(l); Александра Шолтиш [На л. 6б Andreas Soltész; на л. 42 Anno 1759; л. 52б Munkáts; л. 76 ...dicta 1805.] Началото липсва. Съгласно оригиналната пагинация ръкописът е имал 194 страници; от тях липсват следните страници: 1–12, 15–16, 97–106, 121–122, 127–130, 139–142. В правописа често в различни части заместване на кирилски букви с латински: [b, t, n, v].

- 2аб *(песен за морската буря), нач. Пѣсть парьсы (написано: пароси) поднимаю^т (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 158);*
- 2б–3а *Ўалма николаю, нач. "Ѡ хто хто николаа любї^т (Возняк, Материалы I. 96, 110, 113, 123, 129, 135, 158);*
- 3а *Ўалма Воведенію, нач. Патріарси тривнѣвите, со пророки днѣ ливните... (Возняк, Материалы I. 162, 195–197);*
- 3аб *Пс(алма) с· Параскевини (написано in margine), нач. Радостнимъ сердцемъ воспѣваемъ гласъ (Возняк, Материалы I. 92, 101, 158, II. 452–453);*
- 3б–4а *Ўалма Ілію, нач. Істочніче благодати (Возняк, Материалы I. 94, 100, 108, 138, 144, 157, 160, II. 421–422; Tichý, цит. съч. 13.);*

- 4аб Уалма Данила стѣмѣ, *нач.* Данила пророкъ воверженн[ы]й
- 4б – 5б У митарствѣ, *нач.* Егда дѣша [ѡ] (Яворский: зъ) тѣла разлучаетсѣ (Возняк, *Материалы I. 106, 110, 136, 140, 163, II. 410–411; Tichy, цит. съч. 12*);
- 5б–6а Пѣспѣ ѿ псѣтыио житіи, *нач.* О прекраснаѣ псѣте (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 116, срв. № 115*);
- 6аб Пѣнь Ѹспенію Прѣтон Бѣи, *нач.* Тропе вишпи дпесѣ двипісѣ (Возняк, *Материалы I. 103, 124, 133, 139, 152, 158, 202, II. 464–465*);
- 6б – 7б Каптѣ, *нач.* Плашѣ играѣ в Хртѣ (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 155*);
- 7б – 8а без заглавие, *нач.* Доколѣ дѣше впиваѣши (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 113*);
- 8б–9а Уалма адхистратигѣ Миѡаила, *нач.* Ліікуютьъ всі на небеси (Возняк, *Материалы I. 97, 101, 134, II. 428–429*);
- 9аб Кантѣ, *нач.* Како воспѡю что в сей печали (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 157*);
- 9б–10б Каптѣ всѣ госудѣ. Ели[саветѣ], *нач.* Ливапѣ горн Киевскіѣ вскорѣ (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 152*);
- 10б–12б Каптѣ Имперѣрици Елисаветі, *нач.* Доброгласнѣ мѣзѣ прекраснѣ (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 153*);
- 13аб Воскресенію Хртѣ, *нач.* Сотворжествуйте всі кѣпно ннѣ (Возняк, *Материалы I. 102, 127*);
- 13б–14а Бгѡявленію Гѣдпю, *нач.* Грядетѣ Хртѣ ко Иордапѣ (В. Н. Перетц, *Историко-литературныя изслѣдованія и материалы I. 2, 70, 100*)
- 14аб Пѣспѣ воскр[есенію] Хртѣ, *нач.* Ізійдѣте Ангелѣвъ лікі, *вж. XVII L 17, л. 70аб*;
- 14б – 15а Пѣснь Чѣдотворпой Бѣи Каплавовской, *нач.* Гласѣ вѣпсѣѣй крѣпо чиппо (отпечатано от Яворски, *цит. съч., Тексты № 27*);

- 15аб без заглавие (кантата в чест на царица Елисавета), нач. Вѣватъ (= Vivat)
преславна самодержавна (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 154);
- 15б–17а Свѣтъ и чловѣкъ междѣ собою препираются. Пѣснь к' наставленію чловѣческо^{ms}, нач.
Коль тяжцѣ познахъ на семъ свѣтъ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты
№ 114);
- 17аб Воскресенію ѡальма, нач. Воста Гдѣ ѣко спѣ (отпечатано от Яворски, цит. съч.,
Тексты № 66);
- 17б – 18а Ѳалма Богоавленію, нач. Градетъ Хртосъ ко юрданъ; също както по-горе на л.
13б–14;
- 18а – 19а Ѳалма ѡхиднакону Стефанъ, нач. Страданіе мченика Стефана прославляймо
(Возняк, Материалы I. 96, 99, 135, 140, 148, II. 313, 459–460);
- 19аб без заглавие и без край (кантата в чест на хейтман Кирил Разумовский), нач.
Схотѣся вси мѣзи ѿ касталски во (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты №
156);
- 19б–20а На Сошествіе Стѣго дѣха, по Юрданъ рѣко, нач. Тройце Стѣя бже ласкавнѣ (Возняк,
Материалы I, II; Тісху, цит. съч. 15);
- 20аб Пѣспь Стѣ Апостолю петръ и павлъ, нач. Ѳрганы йграйте Петра величайте (Возняк,
Материалы I. 100, 108, 128 и др.; Тісху, цит. съч. 14, 74);
- 20б–21б Пѣснь "Аплъ Анрею ·по· во домъ давыдовъ, нач. Всю землю йзыйде въцаніе
(Возняк, Материалы I. 95, 109, 157, II. 398–399);
- 21б–22б Пѣспь Пртой Бци, Стѣмиливо-Камепейой, нач. "Исполнися нбо и земля (Возняк,
Материалы I. 94, 101, 109, II. 210–212);
- 22б–23б Пѣспь Пртой Бци, Самбѣскѣ, нач. Дивнѣ твоѣ танны, Чистая; срв. XVII L 17, л. 5б–
6б;
- 23б–24б Пѣспь На покровъ Бци ·по· бже вѣны ѡворона, нач. Прѣста црца, на високу тронъ;
срв. XVII L 17, л. 57б–59; [(Возняк, Материалы I. 97, 115, III. 493–494)];

- 24б – 25а Пѣснь Бѣи Тивровскѣ, *нач. Тиврове гоине (Яворски неправильно: гоино) веселися (Возняк, Материалы I. 97, 115, III. 493–494);*
- 25а – 26а Пѣспь Прѣтой Бѣи, *нач. Дѣо Мѣи превлагая (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 34); срв. XVII L 17, 41–42б;*
- 26аб Пѣспь Бѣи Хотѣскѣ и подолокамеецкой, *нач. Радѣйся Маріе Нѣна царнице (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 29, срв. № 30)*
- 26б–27а Пѣспь Блѣгвѣщенію Прѣтой Бѣи, *нач. Да прійде ъѣ[= bis] всемъ миръ радость (Возняк, Материалы I. 91–92, 106, 107, III, 112, 208–209 и др.; Tichý, цит. съч. 12);*
- 27аб Пѣспь Варварѣ, пѣ, Іоана Бѣслова, *нач. ѡ варваро Мѣе в наглѣ смѣти помѣнице (Возняк, Материалы I. 95, 114, 134, 158, II. 438–439; Tichý, цит. съч. 71);*
- 28а Пѣ възпесенію Гѣпю, *нач. Всѣ ѣзницѣ купно сѣницѣ (Возняк, Материалы I. 93, 94, 104, 109, 147, II. 402–403, II. 536);*
- 28б – 29а Пѣ воведенію Бѣи Пѣ. изѣдѣте аггловѣ, *нач. Воспѣвайте пѣ повзю (Возняк, Материалы I. 118, II. 272–273, 315);*
- 29а *нак там, нач. Восклѣкпѣте вострѣвѣте (Возняк, Материалы I. 91, 109, 120, 127..., II. 399–400);*
- 29б *също, нач. Пѣ. дѣвпы твоя тѣины, нач. Величан дѣше моя; срв. XVII L 17, л. 40б–41 (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 5);*
- 29б–30б Пѣ ѡ влѣдномѣ Сѣв, *нач. Излѣи на мя бѣе со нѣсе росъ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 122);*
- 30б–31а Пѣспь [святителю] Хѣв пѣколаю, *нач. Горе (вместо: Горы) сладость ѣскапайте, срв. XVII L 17, л. 44б–45; XVII L 15, л. 127б–128;*
- 31аб Пѣ Ісв Сладчайшомѣ, *нач. Похвалѣ припесѣ сладкомѣ Ісв (Возняк, Материалы I. 123, 146, 156; Tichý, цит. съч. 14, 81);*
- 31б–33а Пѣспь на покровѣ Прѣтыя Бѣи, *нач. Фѣдованѣ хрѣ тво чѣнѣ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 8);*

- 33аб Пѣ великом[с]ч[ени]кс дѣи^{мн} трїю, *нач.* Лїквїте свѣтло вси (*Возняк, Материалы I. 92, 158*);
- 34аб Пѣспь с. Іоанс Златовстомъ, *нач.* Златоковаппю трѣбъ ·ѣ· восхвалїмъ; *срв. XVII L 17 л. 176–186; XVII L 19, л. 266–27а; XVII L 15, л. 118аб; XVII L 13, л. 786–79а;*
- 34б – 35а Пѣ Рождествъ Прѣтой Бѣи, *нач.* Рождество славно Прѣодѣвїя (*Возняк, Материалы I. 102, 108, 113; 122...; Tichý, цит. съч. 73, 79*);
- 35а–36а Пѣ Бѣгоявленїю Гѣню, *нач.* Іорданъ рѣко ѹготовїся, *срв. XVII L 17 л. 306–31; XVII L 15, л. 16аб; XVII L 13, л. 136–14а; XVII L 10, л. 23а–24а;*
- 36аб Пѣспь ѿ страстї Хвѣй, *нач.* ѿ двѣе пречїстїя, *срв. XVII L 17, л. 346–36; XVII L 19, л. 96–10; XVII L 15, л. 39–40б; XVII L 13, л. 24аб; XVII L 10, л. 41–44;*
- 36б – 37б също, *нач.* Црѣ Хрѣтѣ пане мїлый; *срв. XVII L 17, л. 366–376; XVII L 10, л. 5–6;*
- 37б–38б също, *нач.* Юже декретъ подъписзетъ; *срв. XVII L 17, л. 39а–40а; XVII L 19, л. 316; XVII L 15, л. 416–426; XVII L 13, л. 25а–26а; XVII L 10, л. 8а–9а;*
- 38б – 39б Пѣспь Архангелъ Мїхайлъ, *нач.* Повстанъ монархо зъ высокого тронъ; *срв. XVII L 15, л. 1146–1156; XVII L 13, л. 76а–776 (отпечатано от Яворски цит. съч. Тексты № 79, срв. № 80);*
- 39б–41б Пѣспь ѿ марпости Свѣтовой, *нач.* Ахъто [=Ахъ хто] на свѣтъ безъ долѣ родїлсѣ (*отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 138*);
- 41б–42а Пѣспь· Прѣтой Бѣи Чвѣдѣвопои, изѣвлено во веси іаркс· Подъ Подолепъ(sic)· Прѣтїя двѣ Мѣи, *нач.* Плачѣ ѿбразъ Чѣи Папы (*отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 25*); *в долното поле приписка: Anno 1795;*
- 42б Пѣснъ прѣвѣи Бѣи, *нач.* Ангелї днесъ вострѣвїте (*краят липсва*); *срв. XVII L 15, л. 95аб; (оттук отпечатано от Яворски цит. съч., Тексты № 6);*
- 43а край на песен за Рождество Христово: Во горнемъ ѿѣрлмъ, рачъ вомѣстити; зъ выбраными та ·хвалити, ·ѣ· –Хс̄ воскресе изъ мертвѣхъ тебѣ спѣвати, весело и радос[тно] дѣне ликовати ·ѣ· –Квпно со ѿцемъ и сномъ, и стымъ дѣхомъ томъ слава и держава на вѣки вѣкомъ ·ѣ· [Finis Rei Dei fratia];

- 436–446 латинска творба: De vanitate Mundi, нач. Quid sint mundi gaudia Nisi vana somnia;
- 446–456 латинска творба: Cantio pro die onomastica, нач. Undhvara palas doctaque Minerva;
- 456–46a ПѢСПѢ НА РОЖДЕСТВО ХВО, нач. Ангелы знижайтеся ([В.Н. Перетц, Историко-литературныя изследования и материалы I. 2, 14]); (Возняк, Материалы I. 98, 115);
- 46aб Втора (втора песен за Рождество Христово), нач. Крѣпнѣ Ангелы³⁷ на небесѣ согласно (Возняк, Материалы I. 137, 139; Tichý, цит. съч. 76);
- 47a–48a ПѢСПѢ СТОМА КРѢТѢ, нач. З епмѣровѣ горпы БГѢ са зявляѣтѣ (Возняк, Материалы I. 95, 106, 112, ..., III, 484–487; Tichý, цит. съч. 71);
- 486–496 ПѢСПѢ ПРЕПОДОВНОМѢ АЛЕГѢЮ, ТОПѢ. Оуже декретѣ подпѣсѣтѣ, нач. Кохапаго са ѡстала (Возняк, Материалы I. 106, 111, 119, 135, ..., II. 424 – 425; Tichý, цит. съч. 13);
- 50a Pro nativitate Dni, нач. БГѢ НАТѢРѢ ·Б· хотѣй избавити (Возняк, Материалы I. 116, 120, 158, II. 388);
- 50б унгарска песен за Рождество Христово, нач. Menyből az anygyal lejöt hozátok pásztorok;
- 51aб ПѢСПѢ СВѢЦКАЯ, нач. "W Корѣпо Полска что са с тобовѣ дѣе (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 178 – песен за „конфедератите”);
- 52a две коледни песни, първата е чешика, а втората – словашка, записани с унгарски правопис:
а) Narodil se Krisztusz pan, veszelme sze
б) Us mi terasz pasztuskove do betlehem podzme
(отпечатани от Яворски, цит. съч., Тексты № 169; Tichý, цит. съч. 29–30);
- 52б унгарска коледна песен, също като на л. 50б;
- 53a латински текст: Himnus, нач. Dulcis o Jesu posionate, totus formosus natae minutae;

³⁷ ясно личи, че е записано по този начин

- 53б–55б *четири унгарски коледни песни, началото на всяка от които е посочено от Яворски (цит. съч. 39);*
- 56а *Удмѣи свѣцкіѣ, нач. Пора приходитъ пощастію тѣжитъ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 166);*
- 56б–57а *без заглавие, нач. Немога зпати какъ бы сказати (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 164);*
- 57аб *без заглавие, нач. Здравствей тотъ хто п'етъ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 167);*
- 57б–58б *без заглавие, нач. Негдѣ в' талепкомъ лѣскѣ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 159);*
- 58б–59а *без заглавие, нач. Толь награда за мою верность (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 162);*
- 59а–60а *без заглавие, нач. Ви ключи пѣбейте вѣмствѣте води (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 161);*
- 60аб *без заглавие, нач. Спасъ мя зела мнѣ разсѣждати (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 165);*
- 60б–61а *без заглавие, нач. Прощан свѣтъ мой квѣте приятной (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 163);*
- 61а–62а *без заглавие, нач. По лѣгамъ глѣла, и цвѣточки рвала (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 160);*
- 62аб *Пѣснь на оуспеніе (погрешно дописано по-късно, тъй като песента е за покаяние), нач. Ахъ вшли мой лѣта (краят липсва; отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 129);*
- 63а–75б *латински химни и песни (вж. подробности у Яворски, цит. съч., стр. 40–41);*
- 76а *Пѣспъ свѣцка, нач. Тамъ една млѣкарка (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 149);*

- 76a латински поздравителни стихове, нач. Alma dies venit, roseo signanda colore, към които е дописано: Dicta 1805 Pari (sic вместо Patri) Hemugeno Kasper per Клерит³⁸;
- 76б – 77б Пѣспь Свѣтска, нач. На пѣспой горѣ при стѣмъ соворѣ (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 111);
- 78a Ономastic[on], нач. Дѣповый [?] лікіі воспойте краспо (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 143);
- 78б Пѣспь зѣло краспа, нач. Ѡ тнѣ тѣсно жалѣ петаллы (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 140);
- 79–80б без заглавие (Дьяковскіе гласы), нач. Гласѣ а· На первы гласѣ заспивае (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 151);

Срв. Ю.А. Яворский, *Материалы* 24–42.

³⁸ най-вероятно записът е на смесен латинско-кирилски правопис (Клерит = Klerum)

Сигнатура XVII L 19

XVIII в. хартиен ръкопис, 31 л. (20 x 17 см), началото и краят липсват, между л. 12 и л. 13 и между л. 23 и л. 24 има липси; писано с кирилски полуустав с курсивни елементи, украинска редакция, нова подвързия, 1 ръка. [На л. 1б след текста на първата песен долу в средата има подпис (с латиница): Fankovicz].

БУЩИНСКИ ПЕСЕННИК

На форзаца запис на проф. Ю. Яворски: Буштинскій Духовный пѣсенникъ. Рукоп. полов. XVIII. в. (31 листь). Приобр. въ июль 1931 г. въ с. Буштинъ, Марамор[ошской] ж[упы] въ Закарп. Руси. Ю. Яворский *Съдържанието са духовни песни.*

- 1а *последни три строфи от песен за страстите Христови, нач. Междꙋ двѣмꙋ пригвоздишꙋ, Съ беззаконниимъ вѣннѣшꙋ; [напречна маргинална приписка с друга ръка: подовенъ михайле кто ко богъ];*
- 1аб Пѣснь на Блговѣщеніе Престѣя Бцы, нач. Послѣнъ быт Архангелъ Зхавріилъ. (Возняк, Материалы I. 100, 108, 137, 156; Tichý, цит. съч. 14);
- 2а *също, нач. Дѣ прїидетъ, дѣ прїде Всемꙋ мїрсꙋ рѣдѣстъ; срв. XVII L 18 л. 26б–27а; XVII L 15, л. 34б–35б; XVII L 13, л. 33а; XVII L 10, л. 20аб; [приписка в горното поле: благовістѣни днесъсемꙋ мїрсꙋ кꙋ на покровъ].*
- 2б–3а Пѣснь. Неделю Цвѣтоноснїю, нач. Радѣйсꙋ сꙋло дщї Сїѡнꙋ; *в текста на песента са вписвани добавки от писача, който е правил маргиналните бележки на л. 2б и 3б, между другото той пише: азъ мысля же гораꙋдъ але богъ знае. але брате даче перебачъ. – поправлавъ войнага іѡанъ допісовавъ. пннты. мадѣстеръ веси славнаго бычкова ·ꙋ·б· ꙗꙋꙋк-го (=1820) марта ꙗꙋ-го (Возняк, Материалы I, II; Tichý, цит. съч. 14, 74); [срв. XVII L 15, л. 36б–38а; XVII L 13, л. 33б–35а; XVII L 10, л. 19аб];*

- 3аб Пѣснь Стрѣстемъ Хрістовимъ, *нач.* Їисѣе цѣрю Распѣтїи (Возняк, Материалы I. 149, 220–221);
- 3б Пѣснь на Воскресенїе Їисѣзъ Хрітѣво, *нач.* Воскресъ їсѣзъ ѿ гробѣ (Возняк, Материалы I; Тісху, цит. съч. 12, 81);
- 4а също, *нач.* Хрітосъ Господъ воскресъ [срв. XVII L 13, л. 37б–38а; XVII L 10, л. 20б–21а] (Возняк, Материалы I. 143);
- 4б–5а Пѣснь на Вознесенїе Хрѣтѣво. Побѣ Радзѣса сѣло, *нач.* Взынѣе Бгъ к' Єлеѡнстей Горѣ (Возняк, Материалы I, II; Тісху, цит. съч. 12);
- 5аб Пѣснь на Сошествїе Сѣаго Дхѣ, *нач.* "Оутѣшителю мїръ, хранїи нашь вѣръ [срв. XVII L 15, л. 65аб; XVII L 13, л. 49; XVII L 10, л. 22аб] (Возняк, Материалы I. 96, 112..., II. 314, 468);
- 5б–6а Пѣснь. Престою Єухарїї: Їѡрдѣн' Рѣко, *нач.* Твоѣ честь славѣ вѣковъ Гдѣ (Возняк, Материалы I, II);
- 6а Пѣсн'. Стомъ Апѣолъ, ѿ Єѡлестъ Їѡаннъ Богословъ, *нач.* Їѡаннѣ богословѣ, ѿ рїторѣ слаткамовѣ (Возняк, Материалы I, II; Тісху, цит. съч. 13, 71);
- 6б Пѣснь. Велико Мѣченїкъ Грїгорїю, *нач.* Непрестѣно Гдѣ ѡ насъ оумолї (отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 101);
- 6б–7а Пѣснь. Стомъ Алеѣю. Человѣкъ Божїи, *нач.* Кохѣннаго гды в'тїрѣлѣ; срв. XVII L 18 л. 48б–29б; XVII L 15, л. 23а–24б; XVII L 13, л. 30б–31а;
- 7аб Пѣснь. Стомъ Прѣркъ "Илію, *нач.* Источнїче бѣгодѣтї; срв. XVII L 18 л. 3б–4а; XVII L 15, л. 91; XVII L 13, л. 60б–61; XVII L 10, л. 1;
- 7б – 8а Пѣснь. на Поклоненїе Сѣаго Крестѣ, *нач.* Зѣмпѣрей горнїхъ Бгъ сѣ ѡвѣлетъ; срв. XVII L 18 л. 47а–48а; XVII L 15, л. 103а–104а; XVII L 13, л. 38а–69а; XVII L 10, л. 17а;
- 8а Пѣснь. на Превѣбращенїе. Побѣ: Нова рѣдѣстъ, *нач.* На горѣ превѣбращѣса (Возняк, Материалы I. 124, 133);

- 8а–9а Пѣснь· на Рождество Пресѣты Бѣы, *нач.* Рождество славно прієсно дѣвы; *срв.* XVII L 18, л. 34б–35а; XVII L 15, л. 96б–97б; XVII L 13, л. 65а–66а; XVII L 10, л. 70а–71а;
- 9аб Пѣснь· на Покровѣ Пресѣты Бѣы, *нач.* Благовѣствіємъ днес' рѣдостъ всемъ мірѣ (Возняк, Матеріалы I, II);
- 9б – 10а Пѣснь· на Сострадѣніе Пресѣты Бѣы, *нач.* Ѡ дѣвице пречістаа; XVII L 17 л. 34б–36а; XVII L 18 л. 36а; XVII L 15, л. 39а–40б; XVII L 13, л. 24а; XVII L 10, л. 41а–42а;
- 10б–11б Пѣснь· на Оѣспеніе Пресѣты Бѣы, *нач.* Троне вышній днесъ двігнієса; *срв.* XVII L 18, л. 6а; XVII L 13, л. 63а–64а;
- 11б–12б Пѣснь· Пресѣтой Бѣы, Чвдотворноі Почдєв:, *нач.* Пречѣдѣ дѣво Мѣи [Рєскагѣ краію], (Возняк, Матеріалы I, II);
- 12б Пѣснь· Пресѣтой дѣвѣ Бѣы Новосѣмборскѣ, подоб· Новар:, *нач.* Дівна твоя тѣнна чістаа іавієса; *срв.* XVII L 17 л. 5б–6б; XVII L 18 л. 22б–23б; XVII L 13, л. 100;
- 13а край на песен за Дева Мария, *нач.* на втората част от предпоследната строфа: в: Ѡ давніх' лѣтъ гоніємю;
- 13аб Пѣснь· П: Бѣы· Чвдо: Красно Броцкѣ· По: Всел: свѣ:, *нач.* Аще кто оумомъ ѡкрѣденъ бываєтъ (отпечатано от Яворски, *цит. съч.*, *Тексты № 36*);
- 13б–14а Пѣснь· Сѣомъ Велико Мѣкѣ Дімітрію: Троне вышній, *нач.* Что воздѣмн Хрїєсъ Богъ (Возняк, Матеріалы I. 134);
- 14б–15б Пѣснь· Сѣомъ Архангєлѣ Мїхаїлѣ Подов: На фѣворѣ горѣ превбрѣзїєса, *нач.* Мїхаїле кто іѣко Бгъ (Возняк, Матеріалы I; Tichý, *цит. съч.* 13);
- 15а също, *нач.* И шєтъ созївѣше [!] оумніа сієлы (отпечатано от Яворски, *цит. съч.*, *Тексты № 81*);
- 15аб Пѣ: Сѣлю Нїколаїю· Подѣ: Новѣ рѣдостъ, *нач.* Ѡ свѣтѣшій Ѡче Сѣїтелемъ слово (Возняк, Матеріалы I. 92, 123; II. 444–445);

- 156 – 166 ПѢСНЬ. Преподобномъ Ѡцѣ Ѡнѣфрїю, *нач.* Се вѣгда оудѣлїса вселїса во пѣстїни
(Возняк, Материалы I, II; Tichý, *цит. съч.* 14);
- 166–176 ПѢСНЬ. Стѣи Великомѣнцѣ Варварѣ, *нач.* Ѡ Варваро Мзченїце; *срв.* XVII L 18, л. 27;
XVII L 15, л. 1226–123; XVII L 13, л. 826–836;
- 176–18a ПѢСНЬ. Чѣломнїческѣа, *нач.* Хвалїте Господѣ Со небесѣ (Возняк, Материалы I;
Tichý, *цит. съч.* 81);
- 186 – 19a ПѢСНЬ. Іисусъ Хрїстѣ, *нач.* Хвалїте Гдѣ со небесѣ, *друг вариант на предишната*
песен;
- 19aб ПѢСНЬ Іисусъ Сладкомѣ, *нач.* "Ісѣ мой преднѣдслѣши, ѡ творче Стѣ (Возняк,
Материалы I. 193–195; II. 416);
- 196–20a ПѢСНЬ нѣ Сошествїе Стѣго Двхѣ, *нач.* "Источникѣ двховнїи, Рѣдостѣ ѡполнї (Возняк,
Материалы I, II; Tichý, *цит. съч.* 74, 81);
- 20aб П: на Оустѣкнѣнїѣ Чеснїѣ Глѣи Іѡанѣ, *нач.* Пѣмнїѣтѣ тѡѡ прѣведнѣѣ (Возняк,
Материалы I, II; Tichý, *цит. съч.* 14);
- 21a ПѢСНЬ. Светомѣ Нїколѣю, *нач.* Дївнїи во двлехѣ Свѣтїтелѣ великїи (Возняк,
Материалы I, II);
- 21aб *също, нач.* "Ѡ кто кто Нїколѣа любїи; *срв.* XVII L 18, л. 26; XVII L 15, л. 1266–
127; XVII L 10, л. 26;
- 216 – 22a *също, нач.* Болшѣго нѣстѣ нѣ землї трѡна (Возняк, Материалы I, II);
- 226 ПѢСНЬ. Зѣчѣтїю Богородїцы, *нач.* Зорнїце згорнѣ Счѣнѣ (отпечатано от Яворски,
цит. съч., Тексты № 1);
- 226–23a ПѢСНЬ нѣ Воведенїе Престѣ Бцы; *нач.* Вострѣбыте воскликнѣте; *срв.* XVII L 18, л. 29;
XVII L 15, л. 1196–120; XVII L 13 л. 89; XVII L 10, л. 736;
- 23aб ПѢСНЬ нѣ Оуспенїе Престѣ Бцы; *нач.* Рѣдѣйтесѣ Ѧггломѣ лїкїи (Возняк, Материалы
I, II; Tichý, *цит. съч.* 14);
- 236–24a ПѢСНЬ Престѣи Борѣдїцы; *нач.* Бздїи восхвалѣнѣ ѡ (вместо отѣ) всѣхѣ родовѣ
земныхѣ, *краят липсѡ* (Возняк, Материалы I, II; Tichý, *цит. съч.* II, 80);

- 24а край на песен за Богоявление, 8 строфи, последната гласи: Слава ти Бже
предъ чоловѣки, И предъ Ангели вѣди на вѣки;
- 24а–25а Пѣснь. На Бгоявленіе. Пѣ. Їѡрдѣ Рѣко; *нач.* Троице Сѣла Бже лѣскѣвыи; *срв.* XVII L 18, л. 196–20; XVII L 15, л. 676–686; XVII L 10, л. 50аб;
- 25б също Пѣ: Бгѣ ѡизбраніи, *нач.* Свѣтло днесъ лѣкѣнмо (*Возняк, Материалы I; Tichy, цит. съч. 14*);
- 26аб Пѣснь Прркс Ѳѡаннѣ Предѣтєчї; *нач.* Веселїсѣ краснѣ пѣстїни (*Возняк, Материалы I, 155*); след 7 строфа приписка със същата рѣка, която е оставила приписките на л. 26–3а: зъ ѡхланїв: мадѣстер;
- 26б–27а Пѣснь. Сѣтїтелю Хрѣтѣѣ Ѳѡаннѣ Златѣѣ, *нач.* Златокованнѣ трѣбѣ: в.; *срв.* XVII L 17, л. 176–186; XVII L 18, л. 34а; XVII L 15, л. 118; XVII L 13, л. 786–79а;
- 27а–28а Пѣснь Сѣѣ Трїѣ Сѣтїтелѣ: Вѣсїлїѣ Велїкомѣ, Грїгорїѣ Бгѣсловѣ, Ѳѡаннѣ Златѣѣ. Пѣ: Вострѣ; *нач.* Торжественно воскликнїте (*Возняк, Материалы I, 135*);
- 28аб Пѣснь. на Нелїю ѡ Блѣдномъ Сынѣ, *нач.* ѡ горе мнѣ грѣшникѣ свѣцѣ (*Возняк, Материалы I, II; Tichy, цит. съч. 13*);
- 28б Пѣснь на Нелїю Мнѣсопѣснїю [!], *нач.* "Идѣтъ лѣтѣ всего свѣтѣ; *срв.* XVII L, 13 л. 107; (*отпечатано от Яворски, цит. съч., Тексты № 127*);
- 29а Пѣснь. В' недѣлю Сїрнїю Пѣ: "Ѡ дѣвѣце пре: *нач.* Плѣкалѣѣ Ѳдѣм' прѣраемъ; *срв.* XVII L 17, л. 626–636; XVII L 15, л. 1376–138а; XVII L 13, л. 236–24а; XVII L 10, л. 25а–26а;
- 29б–30а Пѣсн'. Ѡ страшно сѣдѣ. Пѣ: Ѡ горе мнѣ Грїшї; *нач.* Плѣче дѣше, слез' ѡзлїи море (*Возняк, Материалы I. 132, II. 447*);
- 30а–31б Пѣсн' на Недѣлю Вѣ Велїкопѣснїю, *нач.* Хрѣте црїю справедлївыи (*В. Гнатюк, Дух. вірші 128, 166–167, Богогласник № 40 (44)*);

316

ПѢСНЬ· на Недѣлю Г^ю Велікопоснѣю [!], *нач.* Оуже декретъ подпишетъ, *кряя*
*ли*сва; *срв.* XVII L 17, л. 39а–40а; XVII L 18, л. 37б–38б; XVII L 15, л. 41б–42б;
 XVII L 13, л. 25а–26а; XVII L 10, л. 8а–9а;

Сигнатура XVII L 20

Хартиен ръкопис, XVIII век, 10 л. (9,5 x 7,7 см), писано с кирилски курсив, избледняло мастило, така че ръкописът се чете трудно, последната страница е напълно нечетлива, украинска редакция, нова подвързия, 1 р[ъка. На л. 4 дата 1768. Правопис м=m, н=n].

ФРАГМЕНТ ОТ ПЕСЕННИК

На форзаца запис от проф. Яворски: Отрывок пѣсенника Рукоп. 18-го вѣка (10 листовъ). (Пріобрѣт. въ іюнѣ 1909 г. въ с. Давидовцах на Буковинѣ – изъ наслѣдія по протоіереѣ Николаѣ Димитріевичѣ). Ю. Яворский.

- 1а [пѣснь свѣтска, нечетливо, запазени 9 строфи], последен ред:
- 1б Расточили бочкѣ дре цѣпка сорочкѣ
- 2а нератѣѣ ... ою бесѣдѣ Гди Помилуй Верещи [Никита добра ѡковита³⁹ али[лвѣ]] и на небѣ горѣлка ... молебѣ лежа без мѣрї и без гроша ѡто оутѣха хороша Мѣхайло оутрѣвѣ крикнѣвѣ на всю гѣвѣ [Яворский, Материалы (Извори) – Пѣснь свѣтска, стр. 42, препратка № III от Прешовския песенник. Силно променен вариант];
- 2а–3а Пѣснь свѣтска, нач. [П]ора приходитѣ во цѣстїю [тѣжити]... Єстѣ гдѣ во свѣтѣ таковѣ члѣкѣ ѣкѣ ѣ нещастнї прѣ [оу]весѣ мои вѣкѣ;... десѣт' бѣдѣ дрѣгї за мновѣ идѣтѣ вслѣдѣ ѣкѣ присѣжныи дрѣгѣ. Тѣ развѣ дѣбре тѣ изрѣднѣ свѣтѣ тѣ житїе добре тѣ гдѣ мене нѣтѣ, А ѣ кѣда да поншолѣ и тѣ цѣст[и]ѣ незнайшолѣ кромѣ єдиннїхѣ бѣдѣ ѡ своихѣ свѣдѣ
- 3а–4а Пѣснь свѣтска, нач. Ѡхѣ єгома велика то тѣга цю милейкого нима ѡхѣ єгома. Ѡхѣ єгома тїлко стѣгї неплачѣ ко... єго небачѣ ѡхѣ єгома... Ѡхѣ єгома сама собѣ гадѣю

³⁹ според Яворски: Aqua vitae

що я єго кохаю ѡхъ єгома... ѡхъ єгома ѡпасався тонейко ажъ гладѣти мнѣко ѡ
єгома. ѡхъ єгома сами плннѣтъ зъ вѣтъ слова любажми знѣ розмова ѡ єгома...,

Яворский, Новые данные, I–XII, Львов 1921, стр. 18;

4а–6б 1768, Пѣснь Уманска, *нач.* На щожъ нам тою благочаст' зрѣвила дѣтѣи и хѣдоби
житѣя [по]збавила ... гоко слезами залѣати и н[а] свою долю о вѣкъ проклінати...,
[*Яворский, Новые данные, I–XII, Львов 1921, стр. 9–10*]

6б–8б Пѣснь Конфедарацка (!), *нач.* Гей ци чѣвавъ хто ѡ аяховской слав[ѣ] ... [дѣстѣпили
в мѣстѣ станѣславѣ, ... почали бѣли мѣста] рабѣвати перѣ москалями мѣстѣли
вѣтъкати, [*Яворский, Новые данные, I–XII, Львов 1921, стр. 15*]

8б–9б Пѣснь на Благовѣщенне П. Б., *нач.* Да прѣйдѣ всемъ мирѣ радость ѡ нѣсѣ [во
назаретѣ сладость, *Tichý 12*]

9б–10б Пѣснь на Покровѣ П. Богородици, *нач.* Воспойте согласно Пѣснь новѣ прѣрѣано Марѣи
Дѣви, Нѣснои Царици, [*Ю. Яворский, Новые данные..., I–IX, Львов 1921, стр. 8–*
10; според него този дефектен екземпляр през 1909 г. е имал още 18 листа.]

Сигнатура XVII L 21

XVIII век, хартиен ръкопис, 4 л. (9 x 14 см), писано с кирилски полуустав, украинска редакция [препратки, силно повреден текст на първите два листа], нова подвързия, 1 р[ъка].

**ДВА ФРАГМЕНТА: СЛОВО ЗА ПРЕМЪДРИЯ СОЛОМОН
И ВЪПРОСИ И ОТГОВОРИ**

На форзаца запис от проф. Яворски: Отрывокъ сборника. (1. Слово о премудромъ Соломонѣ и о мудрости его. 2. Вопросо – отвѣты). Ркп. XVIII. в. (4 листа). (Приобрѣт. въ апрѣлѣ 1911 г. въ с. Верхней Липицѣ, рогатинского у., въ Галичинѣ.) Ю. Яворский.

1а–2а а) *Първите два листа са фрагмент от Слово за Соломон Премъдри, но между тях има липса; нач. Слѣво ѿ премъдромъ Соломонѣ ѿ ѿ мѣдрѣти его. Гды црѣз соломонъ мешкалъ на црѣствѣ своемъ те дѣи трафилонмса едного часа пойхати оу поле на реграцѣю своимы сазгamy...*

3а б) *Вторият фрагмент започва така: -ною снмыѿекою патъ мѣжѣ ѿблѣчѣлъ женѣ самаранынѣ дѣвѣшася .бѣ апостоловъ. След това следва въпросът: б. (= въпросъ) Прощо рекъ хс женѣ самаранынѣ .е. мѣжеи ѿмѣла еси. Следват 23 въпроса и отговора (краят липсва). Последният въпрос: б. что етъ .бѣ. ѿ[ст]ровъ а патдесатъ ѿ два далецъ .т.ѣ.ѣ шпаконъ. [ѿ[в]ѣтъ дванацатъ ветровъ .бѣ. мѣсациѣ падекатъ г(а[ле]цъ) то етъ недель в рока].*

Информация за автора:

Маргарита Младенова – доцент, д.ф.н.

Катедра по славянско езикознание

Факултет по славянски филологии

СУ „Св. Климент Охридски“

E-mail: margo@slav.uni-sofia.bg